

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΕ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΟΥΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1 ΙΟΥΝΙΟΥ 1976 | ΑΡΙΘ. ΙΙ

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

2. ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ († 109 ἢ 107 μ. Χ.;)*

8. Ὅ,τι ὁ τῆς Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος περὶ τῶν ἐκκλησ. ἀξιωματῶν γράφει, δὲν εἶναι ἀπλῶς ἀναφορὰ εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον, ἀν καὶ οὗτος ἀπαιτῆ σχέσεις κανονικοῦ δικαίου εἰς τὰς κοινότητες, ἀλλὰ βαθέως θεολογικο-μυστικῶς θεμελιωμένη ἀπαίτησις. Συγκρίνοντες τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Ἰγνατίου πρὸς τὴν Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν τοῦ Κλήμεντος Ῥώμης, παρατηροῦμεν, ὅτι ἀμφότεροι καὶ ἰδίᾳ ὁ Ἰγνάτιος θεωροῦν τὴν Ἐκκλησίαν ὡς π α γ κ ὀ σ μ ι ο ν κοινότητα — διὰ πρῶτην φορὰν δὲ ἀπαντᾷ παρ' Ἰγνατίῳ καὶ ὁ ὄρος « ἡ κ α θ ο λ ι κ ῆ Ἐ κ κ λ η σ ί α » ἐν Σμυρν. 8,2—, ἥτις σύγκειται ἐκ τῶν ἐπὶ μέρους κοινοτήτων. Ἐπὶ κορυφῆς δὲ ἐκάστης ἐκκλησ. κοινότητος ἴσταται ὁ ἐπίσκοπος. Ἐπισκοπικαὶ δὲ κοινότητες εἶναι διαδεδομένοι ἀνὰ τὸν κόσμον (Ἐφ. 3,2). Αἱ ἐκκλησ. κοινότητες ἐπιδιώκουν διὰ τε τῆς προσευχῆς καὶ ἐν τῇ πράξει νὰ εὕρισκωνται ἐν συνδέσμῳ καὶ ἐπαφῇ μετὰ τῶν ἄλλων κοινοτήτων (Πβλ. Φιλαδ. 10,1 Σμυρν. 11,2 ἔ. Πολ. 7,2 ἔ. 8,1 ἔ.). Τὸ μοναρχικὸν ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα ἐμφανίζεται διὰ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἰγνατίου ἐν τῇ περιοχῇ τῆς συριακῆς-μικρασιατικῆς περιοχῆς ὡς καλῶς ὠργανωμένον. Ὁ Ἰγνάτιος ἦτο ὁ μ ὀ ν ο ς ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας (Πβλ. Ῥωμ. 9,1), τὸ αὐτὸ δὲ ἰσχύει καὶ διὰ τὰς λοιπὰς Ἐκκλησίας, πρὸς τὰς ὁποίας

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 170 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9-10 τεύχους.

ἔγραψε τὰς ἐπιστολάς του (Πβλ. Φιλαδ. 4). Ἡ ἀνάγκη ἀσφαλῶς τῆς ἐνότητος καὶ τῆς διασφαλίσεως τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς Λατρείας, μάλιστα δὲ τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ὑπῆρξεν ἡ αἰτία μετὰ τὸν θάνατον τῶν Ἀποστόλων τῆς ἀναπτύξεως τοῦ μοναρχικοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος. Εἰς περαιτέρω δὲ διάκρισιν πρὸς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Κλήμεντος Ῥώμης παρὰ τῷ Ἰγνατίῳ διὰ πρώτην φορὰν ἐμφανίζεται ἀνεπτυγμένον καὶ ἀνεξάρτητον τὸ ἀξίωμα τοῦ π ρ ε σ β υ τ ε ρ ί ο υ, ἰσταμένου μεταξὺ τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν διακόνων. Ἐπανελημμένως ἀπαντᾷ ἡ τ ρ ι π λ ῆ ἱεραρχικὴ τάξις (τῶν τ ρ ι ὶ ν βαθμῶν). Ὁ ἐ π ἰ σ κ ο π ο ς (πάντοτε εἰς τὸν ἐνικόν), τὸ π ρ ε σ β υ τ ἔ ρ ι ο ν (ἢ οἱ πρεσβύτεροι), δ ι ἄ κ ο ν ο ι (Μαγν. 2,6,1. 13,1. Τραλλ. 2,2 ἔ. 3,1. 7,2. Φιλαδ. προοίμ. 4,7,1. 10,2. Σμυρν. 8,1. 12,2. Πολ. 6,1). Ἐνευ αὐτῶν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὀμιλῇ τις περὶ Ἐκκλησίας (Τραλλ. 3,1). Ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Ἰγνατίου ἐμφανίζεται ἐπίσης ἡ σαφὴς διάκρισις κ λ ῆ ρ ο υ καὶ λ α ο ὺ (λαϊκῶν) (Πβλ. Ἐφ. 4,1 ἔ.), ἂν καὶ ὁ Ἰγνάτιος ἀναφέρῃ τὴν διάκρισιν οὐχὶ ὡς στοιχεῖον διαιρέσεως, ἀλλὰ τὸνναντίον ὡς στοιχεῖον ἐνώσεως ἐν τῇ διακρίσει. Ἡ θέσις τοῦ κ λ ῆ ρ ο υ αἰτιολογεῖται φιλοσοφικῶς—μυστικῶς. Ἡ τ ρ ι π λ ῆ ἐπὶ τῆς γῆς ἱεραρχία εἶναι εἰκὼν τῆς οὐρανόου, ἥτοι Θεοῦ-Πατρός, Χριστοῦ καὶ Ἀποστόλων (Πβλ. Τραλλ. 3,1. Μαγν. 6,1)²¹. Ἄλλ' ἡ ἱεραρχία δὲν εἶναι ἀπλῶς εἰκὼν· ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία εἶναι οὐρανόου καὶ ἐπίγειος κοινωμία, αὕτη εἶναι πρὸ παντὸς ὁ ρ α τ ῆ ἐκπρόσωπος τῆς οὐρανόου ἱεραρχίας. Μάλιστα θὰ ἠδύνατό τις νὰ ὀμιλῇ περὶ τινος Θεολογίας τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος παρ' Ἰγνατίῳ. Τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα ἐρμηνεύεται, εἰ καὶ ὀλιγώτερον ἢ παρὰ Κλήμεντι, ὡς ἄ π ο σ τ ο λ ι κ ὸ ν ἀξίωμα (ὄρα ἐν τούτοις Τραλλ. 7,1. 12,2), πολλῶν μᾶλλον δὲ ἐναυῦθα κατὰ χαρακτηριστικὸν τρόπον καλοῦνται οἱ ἐπίσκοποι ὅτι ὑπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ τεταγμένοι εἰσὶν (Ἐφ. 3,2. Πβλ. Φιλαδ. προοίμ.) καὶ ὅτι ἐν αὐτοῖς ζῆ ἡ θέλησις καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ. Ἐπίσης ὁ ἐπί-

21. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Ἰγνάτιος ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ δὲν ἀκριβολογεῖ πάντοτε. Ὅταν π. χ. εἰς ἄλλας θέσεις ἢ δ ι α κ ο ν ῖ α ὡς ἐκπροσωποῦσα τὸν Χριστὸν ἐμφανίζεται, πρόκειται περὶ ἡ θ ι κ ῆ ς καὶ οὐχὶ ἰ ε ρ α ρ χ ι κ ῆ ς παρομοιώσεως. Εἰς ἄλλας θέσεις καὶ ὁ ἐπίσκοπος ἐμφανίζεται ὡς ἐκπροσωπῶν τὸν Χριστὸν.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

«Οὐκ ἐξ ἀνθρώπων...»

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, τοῦ ὁποῖου τὴν μνήμην, μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης, τιμᾷ ἢ Ἐκκλησία τὴν 21ην Μαΐου, προσέφερε πολλὰ εἰς Αὐτὴν. Ἐπὶ τῆς βασιλείας του, δι' ἧς ἄρχεται ἡ Βυζαντινὴ Ἱστορία, ὁ Χριστιανισμὸς ἐξηλθε τῶν κατακομβῶν καὶ κατέστη ἡ ἐπίσημος θρησκεία τοῦ κράτους. Διὰ τοῦ Κωνσταντίνου ἐνεκαινιάσθη ἡ παράδοσις τῆς, διὰ μέσον τῶν αἰῶνων, μονίμου σχέσεως τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Πολιτείας, φαινομένου εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλεται κατὰ πολὺ ὅχι ἡ κοσμικὴ ἀλλ' ἡ πνευματικὴ αἴγλη τοῦ Βυζαντίου.

Ὁ μεγαλοφυῆς οὗτος ἀνὴρ εἶναι παράδειγμα διὰ τοὺς χριστιανούς ἀρχοντας ὅλων τῶν γενεῶν. Τοὺς διδάσκει ὅτι ἢ εἰς Χριστὸν πίστις καὶ ἢ στοργὴ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν πρέπει νὰ εἶναι τὸ κύριον γνώρισμά των. Διότι μόνον οὕτως ἐπιτελοῦν τὴν ἀποστολήν των ὀρθῶς καὶ πλήρως.

Ὅντως, ὡς λέγει τὸ ἐξαποστειλάριον τῆς ἐορτῆς του, «οὐκ ἐξ ἀνθρώπων εἴληφε τὸ βασίλειον κράτος, ἀλλ' ἐκ τῆς θείας χάριτος Κωνσταντῖνος ὁ μέγας».

Ἐγκαίριος σύστασις.

Διὰ τὴν ἐν ὄψει θερινῆν περίοδον, καλὸν εἶναι οἱ κατ' ἐνορίαν ποιμένες μας ν' ἀντιμετωπίσουν τὸ κατ' ἔτος παρατηρούμενον φαινόμενον ἀραιώσεως τοῦ ἐκκλησιάσματος λόγῳ τοῦ καύσωνος. Διὰ καταλλήλων πατρικῶν νουθεσιῶν ἄς προβαίνουν ἀπὸ τοῦδε εἰς ἔγκαιρον σύστασιν πρὸς τοὺς πιστούς, ὅπως μὴ παραλείπουν τὸν ἐκκλησιασμὸν καὶ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην. Εἶναι βέβαιοι, ὅτι, μὲ ὀλίγην διαφώτισιν, πολλοὶ χριστιανοὶ μας θ' ἀναλογισθοῦν τὴν πνευματικὴν ζημίαν, ἣτις εἶναι συνέπεια τῆς μὴ τακτικῆς προσ-

σκοπος εἶναι εἰς τὸν μικρόκοσμον τῆς κοινότητος ὅ,τι ὁ Χριστὸς διὰ τὸν μακρόκοσμον τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας (Πβλ. Ἐφ. 5,1. Ῥωμ. 9,1. Σμυρν. 8,2).

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ο ΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΚΦΩΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ

Α'.

Ἡ διατύπωσις καὶ τὸ ὕφος τοῦ κηρύγματος συναρτῶνται τὰ μέγιστα πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἀπαγγελίας ἢ ἐκφωνήσεως αὐτοῦ. Ὑπάρχει μία ἀλληλεπίδρασις μεταξὺ τοῦ ὕφους καὶ τῆς ἀπαγγελίας, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ὑπάγεται καὶ ἡ λεγομένη ὑπόκρισις. «Ἡ ἀπαγγελία σὺν τῇ ὑποκρίσει εἶναι ἡ τῶν νοημάτων καὶ συναισθημάτων καὶ θελημάτων ἀκουστή καὶ ὄρατὴ ἐκφρασις διὰ σωματικῶν ὀργάνων ἢ μέσων ἤτοι τῆς φωνῆς, τῶν τοῦ προσώπου σχηματισμῶν, τῆς φορᾶς τῶν χειρῶν κ.λ.π.¹⁾». Ἡ ἀπαγγελία γενικῶς

1. Φιλ. Παπαδοπούλου, Ἐκκλησιαστικὴ Ρητορικὴ, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1888, σ. 271-272, ἔνθα προστίθενται καὶ τὰ ἐξῆς: «Ἡ πείρα πληροφορεῖ, ὅτι καὶ μέτρια κηρύγματα δι' ἐπιτυχοῦς ἀπαγγελίας καὶ ὑποκρίσεως πλείστον ὅσον κερδαίνουσιν, ἐν ᾧ τοῦναντίον ἄνευ αὐτῆς γεναιότατοι καὶ ἐπιμελέστατοι ἐξειργασμένοι λόγοι τὰ μέγιστα ζημιοῦνται, ὥστε οὐδεμία ὑπάρχει ὑπερβολὴ ἐν τοῖς λεγομένοις ἐκείνοις τοῦ Μεθοδίου ἐν τῷ «Βοσκῶ τῶν λογικῶν προβάτων», σ. 195: «Εἶναι πολλοὶ ὁποῦ σπουδάζουσι καὶ ἁγίαν Γραφήν, καὶ ἁγίους Πατέρας, καὶ Ρητορικὴν, καὶ γλῶσσαν ἑλληνικὴν, καὶ ἄλλα ὅμοια, καὶ δὲν ἐπιμελοῦνται διὰ τὴν ἐνέργειαν καὶ προφορὰν, ὅπου καὶ αὐτὴ ἔχει δύναμιν νὰ μεγαλῶνῃ καὶ νὰ ἐμψυχῶνῃ ἐκεῖνα ὁποῦ λέγει, καὶ νὰ ἔλκῃ τὸν ἀκροατὴν ὅποιος ἀμελεῖ τούτην τὴν τέχνην, προξενεῖ ἀναφελῆ τὰ πάντα» (πρβλ. αὐτόθι καὶ σ. 189).

ελεύσεως εἰς τὸν ναὸν καὶ οἱ σχετικοὶ λόγοι τῶν ποιμένων των δὲν θὰ πέσουν εἰς τὸ κενόν.

Ἡ συντομία εἰς τὸ θεῖον κήρυγμα.

Εἶναι, ὡς γνωστόν, χρυσοῦς κανὼν τῆς Ὀμιλητικῆς ἢ συντομίας εἰς τὸ θεῖον κήρυγμα. Δυστυχῶς ὅμως, ὡς ἡ πείρα μαρτυρεῖ, δὲν τὸν ἀκολουθοῦν ὅλοι οἱ διακονοῦντες τὸν ἄμβωνα. Μὲ ἀποτελεσματὰ νὰ θέτουν εἰς δοκιμασίαν τὴν ὑπομονὴν τοῦ ἐκκλησιάσματος. Δέκα ἢ, τὸ πολὺ, δέκα πέντε λεπτά, εἶναι ἀρκετά, ἂν μάλιστα τὸ κήρυγμα εἶναι προητοιμασμένον μὲ τὴν δέουσαν ἐπιμέλειαν, διὰ ν' ἀκουσθῇ εὐχαρίστως καὶ ν' ἀποδώσῃ καρπούς. Ὁ κανὼν οὗτος, ἀπαύγασμα τῆς λογικῆς, εἶναι ὄντως χρυσοῦς.

πρέπει νὰ εἶναι φυσική καὶ οὐχὶ ἐπιτηδευμένη καὶ νὰ συμβιβάζεται πρὸς τὴν ἱεροπρέπειαν καὶ σεμνότητα τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος. Ὅθεν ἡ ὑπόκρισις τοῦ ἱεροκέρυκος οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν θεατρικὴν ὑπόκρισιν τοῦ ἠθοποιοῦ.

Διὰ νὰ εἶναι ἡ ἀπαγγελία φυσική, πρέπει ὁ ἱεροκέρυξ νὰ λαλή ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας καὶ νὰ εἶναι κύριος τοῦ περιεχομένου τοῦ λόγου του μετὰ ἐπιμελετημένην προπαρασκευὴν αὐτοῦ. Ἡ προπαρασκευὴ αὕτη εἶναι ἀναγκαία διὰ πάντας τοὺς ἱεροκέρυκας καὶ πρὸ πάντων διὰ τοὺς ἐξ αὐτῶν ἀρχαίους. Οὐδεὶς πρέπει νὰ τολμᾷ νὰ κηρύττῃ ἄνευ προπαρασκευῆς. «Ἡ ἀνόητος αὕτη τόλμη ἀποτελεῖ καρπὸν ραθυμίας καὶ ὄκνου ἢ ἀλαζονείας, εἰς ἐλαχίστας δὲ περιπτώσεις ἐνδέχεται καὶ νὰ ἐμπνέηται ἀπὸ πείσμανά τινα καὶ μωρὸν φανατισμὸν οὐχὶ ξένον ὑπερηφάνου φρονήματος, ὅταν δηλαδὴ ὁ οὕτως ἀπαρασκευῶς ὀμιλῶν πιστεύῃ, ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα θὰ φωτίσῃ καὶ θὰ ἐμπνεύσῃ αὐτόν, ἵνα λαλήσῃ τὰ δέοντα»².

Ἡ προπαρασκευὴ τοῦ κηρύγματος συνίσταται εἴτε εἰς τὴν σύνταξιν καὶ συγγραφὴν ὀλοκλήρου τοῦ κειμένου αὐτοῦ, εἴτε εἰς τὴν ὑπὸ τῶν πεπειραμένων ἱεροκέρυκων προετοιμασίαν λεπτομεροῦς ἢ συνοπτικοῦ σχεδιαγράμματος αὐτοῦ. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἀντεδείκνυται εἴτε ἡ ἀποκοιμίζουσα τοὺς ἀκροατὰς ἀνάγνωσις τοῦ κηρύγματος ἀπὸ χειρογράφου, εἴτε ἡ διὰ τῆς κατὰ λέξιν ἀποστηθίσεως δουλικὴ προσκόλλησις εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ χειρογράφου. Πᾶς ἱεροκέρυξ δέον νὰ τείνῃ εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐκφώνησιν τοῦ ἐκ προτέρου συγγεγραμμένου λόγου. Οὕτω, χωρὶς νὰ ἀλλοιώσῃ τὴν ὀργανικὴν δομὴν τοῦ κηρύγματος, θὰ δύναται καὶ ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος νὰ παρεισάγῃ νέας ἰδέας ἢ διατυπώσεις εἰς τὸ κήρυγμά του. Διὰ τῆς ἀσκήσεως θὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἱκανότητα νὰ ἐκφωνῇ ἐλευθέρως τὸν ἐκ προτέρου ἐπιμελῶς προπαρασκευασμένον λόγον, «οὕτω δὲ τὸ κήρυγμα, ἐνῶ θὰ παρουσιάζῃ πάντα τὰ πλεονεκτήματα τῆς ἀπὸ διφθέρας ἢ ἀπὸ στήθους ἐκφωνήσεως, θὰ εἶναι ἀπηλλαγμένον τῶν μειονεκτημάτων τῆς

2. Παν. Τρεμπέλα, Ὁμιλητικὴ ἢ Ἱστορία καὶ θεωρία τοῦ κηρύγματος, Ἀθήναι, 1950, σ. 318.

ψυχρᾶς ἀπαγγελίας καὶ τῆς δουλικῆς δεσμεύσεως τοῦ μνημονικοῦ καὶ τῆς διανοίας ἐν γένει»³.

Ὁ πεπειραμένος ἱεροκῆρυξ, ὅταν τὸν καλοῦν αἱ περιστάσεις, δύναται νὰ ὀμιλῇ «αὐτοσχεδίως» ἢ «ἐκ τοῦ προχείρου», ἀλλὰ πάντοτε ἐπὶ τῇ βάσει γενικῶν καὶ κεντρικῶν γραμμῶν καὶ ἰδεῶν, αἵτινες ἀποτελοῦν ὀργανικὴν ἐνότητα καὶ καταγράφονται εἴτε ἐπὶ τοῦ χάρτου εἴτε ἐν νῷ. Ἐπομένως τὸ οὕτω προπαρασκευαζόμενον αὐτοσχέδιον κήρυγμα, ὅπερ ἀναπτύσσεται διὰ τῆς ἐλευθέρας φρασεολογίας τοῦ δοκίμου ἱεροκῆρυκος, δύναται νὰ ἔχῃ ἐπιτυχίαν. «Πρωτίστως ἢ δι' αὐτοῦ ἐπιτυγχανομένη ἀπαγγελία, μεστὴ δυνάμεως καὶ ζωῆς, παρουσιάζει ὅλα τὰ πλεονεκτήματα τῆς φυσικότητος. Ὁ λαλῶν δὲν ὁμοιάζει πρὸς γραμμόφωνόν τι, ἀκολουθοῦν τὰς ὀρισμένας τῆς πλακὸς αὐλακας, ἀλλὰ πραγματικῶς παθαίνεται καὶ λαλεῖ φυσικῶς περὶ τοῦ θέματος, τὸ ὁποῖον συγκεντρώνει τὴν στιγμὴν ἐκεῖνην ὀλόκληρον τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του. Ἐπειτα πᾶς ἡσκημένος εἰς τὸ αὐτοσχεδίως κηρῦττειν δύναται νὰ προσαρμοσθῇ εὐκολώτατα πρὸς τὰς περιστάσεις, αἵτινες ἐμφανίζονται ἀπροόπτως»⁴.

Ἐπειτα ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀπαγγελίας ἐξασφαλίζεται διὰ τῆς ἀσκήσεως τῆς φωνῆς καὶ τῆς γλώσσης. Βεβαίως ἡ ἄσκησις αὕτη εἶναι δυνατὸν νὰ βελτιώσῃ, ἀλλ' οὐχὶ νὰ ἐξαλείψῃ φυσικὰς καταστάσεις. Πάντως εἰς τὴν καλὴν ἀπαγγελίαν συντελοῦν ἡ εὐκαμψία καὶ εὐστροφία τῆς φωνῆς, ἡ διαφραγματικὴ ἀναπνοή· ἡ εὐφωνία καὶ καλὴ προφορὰ καὶ ἄρθρωσις, ἥτις ὑπερνικᾷ οἷαν δῆποτε φυσικὴν τάσιν πρὸς τὴν συγχώνευσιν ἢ ἀποβολὴν τῶν συλλαβῶν ἢ πρὸς τὸ ρινοφωνεῖν, λαρυγγοφωνεῖν, ὀδοντοφωνεῖν, τραυλιζεῖν καὶ ψελλιζεῖν· ἡ ἐξουδετέρωσις τῆς δυσκολίας εἰς τὴν προφορὰν συμφώνων τινῶν· ἡ ἀπαλλαγὴ ἐξ ἐνοχλητικῶν ἰδιωματισμῶν· ὁ τονισμὸς τῆς καταλλήλου συλλαβῆς ἢ λέξεως ἐν τῇ φράσει καὶ προτάσει· προσαρμοζομένη εἰς τὴν χωρητικότητα καὶ ἀκουστικὴν τοῦ ναοῦ ἔντασις τῆς φωνῆς δι' ὑφέσεως καὶ τονώσεως αὐτῆς· ὁ ρυθμὸς καὶ αἱ παῦλαι τῆς ὀμιλίας· ὁ μελι-

3. Αὐτόθι, σ. 320. Πρβλ. Th. Christlieb, μν. ἔ., σ. 375. A. Garvie μν. ἔ., σ. 463.

4. Παν. Τρεμπέλα, αὐτόθι, σ. 322.

σμὸς τῆς φωνῆς, ἤτοι ἡ μετάβασις ἐκ τοῦ δευτέρου εἰς τὸν βαρύτερον τόνον ἢ φθόγγον τῆς φωνῆς καὶ τάνάπαλιν· ὁ κατάλληλος χρωματισμὸς τοῦ τόνου τῆς ἀπαγγελίας, ὅστις εἶναι ἄλλοτε φιλικὸς καὶ ἀπλοῦς καὶ ἄλλοτε πανηγυρικὸς καὶ ρητορικὸς· ἡ ἀποφυγὴ τόσον τῆς ἰσοτονίας, ἣτις παρουσιάζει τὴν ὁμιλίαν πάντοτε ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ τόνῳ, ὅσον καὶ τῆς μονοτονίας, ἣτις δὲν τηρεῖ τὰς παύλας ἢ τοῦναντίον ποιεῖ ταύτας πυκνάς καὶ τὰς παρατείνει κ.τ.τ.⁵

Ὁ ἱεροκήρυξ κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ κηρύγματος πρέπει νὰ εἶναι πηγαῖος καὶ φυσικὸς καὶ νὰ ἀποφεύγῃ νὰ μιμῆται τὸν τρόπον ἀπαγγελίας ἄλλων ἱεροκηρύκων⁶. Ὄταν ὁ ἱεροκήρυξ λαλῇ ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας καὶ φλέγεται ἐξ ἀγάπης καὶ ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ, τότε ἀσφαλῶς θὰ δύναται νὰ ὑπερνεκῆ ἀκόμη καὶ τὰ τυχόν φυσικὰ μειονεκτήματά του καὶ νὰ εὐρίσκη τὸν κατάλληλον τόνον τῆς φωνῆς καὶ τῆς ἀπαγγελίας.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

5. G. Kieffer, Predigt und Prediger, 1924, σ. 170-186. Τοῦ αὐτοῦ, Die äussere Kanzelberedsamkeit, 1923, σ. 26-30, 72-75, 80-97, 127-136. F. Hettinger — P. Hüls, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 37έξ., 348έξ. 418, 436-442, Ch. Spurgeon — L. Öhler, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 122-123. N. Schleiniger — K. Racke, μν., ξ., σ. 86έξ., 105, 340έξ. F. Steinbach, Die menschliche Stimme im Dienste der Kirche, ἐν «Seelsorgepraxis», τόμ. XXIV, σ. 102. C. Krieg — J. Ries, Homiletik, 1915, σ. 330έξ. Franz Schubert, μν. ξ., σ. 81-91. Παν. Τρεμπέλα, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 324-327. Φιλ. Παπαδοπούλου, μν. ξ., σ. 275-284.

6. «Ἴνα φυσικῶς ὁμιλῇ ὁ ρήτωρ, δεόν ἔνθεν μὲν νὰ κατέχῃ τέλεον τὸ ἐκάστοτε περιεχόμενον τοῦ λόγου καὶ τὰς ἐντεῦθεν ἐντυπώσεις αὐτοῦ παριστᾶ διὰ τῆς ἀπαγγελίας ἐλευθέρως καὶ μετὰ θάρρους, ἐτέρωθεν δ' ἀποφεύγῃ τὸ χρῆσθαι ξένη φωνῇ, τὸ μιμεῖσθαι δηλονότι τὴν περὶ τὸ ὁμιλεῖν ἰδιοφυίαν ἢ συνήθειαν ἄλλων ρητόρων, διότι ἄλλως εἰσχωρεῖ ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ τὸ παρά φύσιν καὶ ἐπιτετηθευμένον»: Φιλ. Παπαδοπούλου, μν. ξ., σ. 281, ἔνθα καὶ ἐκ τοῦ ἔργου Palmer, Homiletik, σ. 612 παρατίθεται ἡ ἐξῆς περικοπή: «Ὅντως οὐδὲν ὑπάρχει τερατωδέστερον τούτου, ὅτι τοσοῦτοι ἱεροκήρυκες, οἵτινες ἐν ταῖς συναναστροφαῖς φυσικώτατα ὁμιλοῦσιν ὡς ἄλλοι τίμιοι ἄνθρωποι, ἅμα τῷ ἀναβῆναι ἐπὶ τῇ βῆμα παντελῶς ἀλλοτρίους προίενται φθόγγους».

ΤΑ ΣΩΤΗΡΙΩΔΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ *

3. Συστατικὰ τῆς μετανοίας.

Ἐπειδὴ συστατικὰ τοῦ φαρμάκου τῆς μετανοίας εἶναι ἡ κατάνοσις τῶν οἰκειῶν ἁμαρτημάτων καὶ ἡ ἐν συντριβῇ καρδίας ἐξομολόγησις τούτων. Ἡ ἐνώπιον τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς ἀποκάλυψις τῆς ψυχικῆς νόσου ἐν ὅλῃ τῆς τῆ ἐκτάσει καὶ εἰς ὅλας τῆς τὰς ἐκδηλώσεις, λυτρώνει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ βάρους τῆς ἐνοχίης, ἐνῶ συγχρόνως ἐπουλώνει τὰς ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐπενεχθείσας πληγὰς. Ἐπὶ πλέον μᾶς φέρει εἰς τὴν γαληναίαν ἐκείνην κατάστασιν τῆς εὐλαβοῦς ταπεινώσεως διὰ τῆς ἐξουθενώσεως τοῦ ἐγωϊσμοῦ ἐναντὶ τῆς παντοδυναμίας τοῦ μεγάλου Κριτοῦ. Εἰς αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν κατάστασιν εὐρέθη καὶ ὁ Ψαλμοδὸς καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς ἐκέκραξεν· «Ἐγὼ δὲ εἰμι σκώληξ καὶ οὐκ ἄνθρωπος, ὄνειδος ἀνθρώπων καὶ ἐξουθένημα λαοῦ» (Ψαλμ. κα' 7).

Ὁ Θεὸς πράγματι ἐπιθυμεῖ τὴν σωτηρίαν παντὸς ἀνθρώπου. «Βούλεται ἐλεῆσαι τὸν ἁμαρτωλόν», ὡς λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος, ἀρκεῖ νὰ εὕρη αὐτὸν μετὰ τὴν ἁμαρτίαν «ταπεινόν, συντετριμμένον, τὰ γενόμενα κρυφῇ ἀνεπαισχύντως δημοσιεύσαντα, δεηθέντα ἀδελφῶν συγκαμῖν πρὸς τὴν ἴασιν», ὁπότε «ἄφθονον τὴν ἑαυτοῦ ἐλεημοσύνην ἐπιχορηγεῖ» (Μ. Βασιλ. Εἰς Ψαλμ. 32 παραγρ. 3 Μ. 29,332). Αὐτὴν τὴν διάτορον φωνὴν τῆς εἰλικρινοῦς μετανοίας θὰ τὴν ἀκούωμεν πάντοτε ἐξερχομένην ἐκ τῶν σελίδων τῶν Ψαλμῶν, ὡσάντις ψυχοφελὴς μάθησις μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τούτων. Ἐκεῖθεν θ' ἀποκομίσωμεν τὴν γνησίαν μορφήν τῆς παρρησίας τῆς ἐξομολογήσεως. Ἐκεῖ θὰ ἐπανεύρωμεν τὴν συναίσθησιν τῆς ἁμαρτωλότητός μας. Ἐκεῖθεν θ' ἀντλήσωμεν ὑψηλὰ διδάγματα ταπεινοφροσύνης καὶ συντριβῆς. Καὶ ἐκ τῆς ἀγωνιώδους καὶ εἰλικρινοῦς φωνῆς τοῦ Προφητάναικτος ἴσως νὰ εἰσέλθῃ ἀντίλαλός τις καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν μας ψυχὴν, διὰ νὰ τὴν ὀδηγήσῃ εἰς ἀνάνηψιν καὶ νὰ τὴν ὠθήσῃ πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως. Εἰς πᾶσαν ἀνάγνωσιν τῶν Ψαλμῶν θὰ αἰσθανόμεθα νέον τι εἶδος ἱερᾶς συγκινήσεως, τὸ ὅποιον ἡ δύναμις τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ ἐκείνου βασιλέως θὰ ἐμφυσησῇ ὡς ἄνεμος ἐλευθερίας εἰς τὰς ψυχὰς μας, ὥστε νὰ εἴμεθα ἔτοιμοι χάριν τῆς δικαιοσύνης καὶ σωτηρίας νὰ ὑποστῶμεν τὴν δικαίαν τοῦ Θεοῦ ὀργὴν καὶ νὰ ἐπαναλάβωμεν ἐν κατανόξει τοὺς λόγους του· «Ὅτι ἐγὼ εἰς μαστίγας ἔτοιμος, καὶ ἡ ἀλλοτρίωσίς μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός. ὅτι τὴν ἀνομίαν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 179 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9-10 τεύχους.

μου ἐγὼ ἀναγγεῶ καὶ μεριμνήσω ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας μου» (Ψαλμ. λζ' 18-19).

Ἐξομολογεῖται μὲ δάκρυα τὴν πτώσιν του ὁ μέγας Δαυὶδ καὶ ἐλπίζει μετὰ βεβαιότητος εἰς τὴν ἀνόρθωσιν του καὶ τὴν σωτηρίαν του. Πιστεύει ὅτι ἡ δέησίς του θὰ εἰσακουσθῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ὅτι θὰ τὸν ὀδηγήσῃ «ἐκ λάκκου ταλαιπωρίας καὶ ἀπὸ πηλοῦ ἰλύος» (Ψαλμ. λθ' 3), ἐν συνάξει δικαίων. Πιστεύει ὅτι θὰ στήσῃ ὁ Θεὸς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ πέτραν ἀσφαλῆ καὶ θὰ κατευθύνῃ τὰ διαβήματά του εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς. Εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς ψαλμοὺς ἀπαντῶμεν τὴν ἀκατάσχετον ἀνάγκην τῆς ἐξομολογήσεως τοῦ Δαυὶδ. Ἐν τῇ ἐξομολογήσει εὐρίσκει διέξοδον καὶ ἀνάπαυσιν ἢ ὑπὸ τῶν θλίψεων καὶ περισπασμῶν καὶ ἁμαρτιῶν βεβαρημένη ψυχῇ του. Καὶ διὰ τῆς κλίμακος τῆς ἐξομολογήσεως αἴρεται πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀναζητεῖ τὴν βοήθειάν του· «Κύριε, ἀναφωνεῖ, κατάρτισαι τὰ διαβήματά μου ἐν ταῖς τρίβοις σου, ἵνα μὴ σαλευθῶσι τὰ διαβήματά μου» (Ψαλμ. ιστ' 5). Ἡ τοιαύτη διαρκὴς μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐπικοινωνία ὀπλίξει τὸν Προφητάνακτα μὲ θάρρος καὶ πεποίθησιν, ὥστε νὰ μὴ φοβῆται οὔτε ἐνώπιον τοῦ μεγαλυτέρου κινδύνου· «Ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιάς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ· ἡ ράβδος σου καὶ ἡ βακτηρία σου, αὐτὰ μὲ παρεκάλεσαν» (Ψαλμ. κβ' 4).

Ἡ διηνεκὴς ἐξαγόρευσις τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ ἡ μετὰ συντριβῆς καρδίας ἐκδήλωσις τῆς μετανοίας ἡμῶν ἐπιενεργεῖ σωτηριωδῶς ἐφ' ἡμᾶς, διότι διὰ τῶν δακρύων τῆς μετανοίας ἡ καρδιά καθαίρεται, ὡς διὰ λουτροῦ ἀναγεννήσεως, ἀπὸ παντὸς ρύπου καὶ ἡ ψυχὴ ἐπαναφέρεται εἰς τὸ καθ' ὁμοίωσιν. Εἰς τὸ ἄσπιλον καὶ ἀμόλυντον ὡς νύμφη Χριστοῦ, εἰς τὸ τέλειον. Αἴρονται αἱ πύλαι αὐτῆς καὶ εἰσέρχεται ἐν αὐτῇ ὁ Βασιλεὺς τῆς ζωῆς. Καὶ τότε ἡ ἀνθρωπίνῃ ὑπόστασις ἐπαίρεται πρὸς τὸν Κύριον τῶν δυνάμεων καὶ «ἐν ἀγαθοῖς αὐλίζεται» καὶ ἀντλεῖ θεοφόρον ζωὴν καὶ χαρὰν καὶ εἰρήνην. Διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν εἰρήνην ταύτην, θὰ πρέπει νὰ χύσωμεν πικρὰ δάκρυα καὶ νὰ μετανοήσωμεν διὰ τὴν ἁμαρτωλὸν κατάστασιν μας. Ὁ ἀπόστολος Πέτρος, ἀρνηθεὶς τρεῖς τὸν Θεῖον Διδάσκαλον, ἀπελθὼν ἔκλαυσε πικρῶς. Διότι μετεμελήθη εἰλικρινῶς, συναισθανθεὶς τὸ μέγεθος τῆς ἁμαρτίας του. Ἡμεῖς ποσάμις τῆς ἡμέρας ἁμαρτάνομεν ἀνασταυροῦντες διὰ τῶν πράξεών μας τὸν Χριστόν; Ἐχύσαμεν ποτὲ δι' αὐτὸ ἔστω καὶ ἐν δάκρυον; Μόνον καρδιά πλημμυρισμένη ἀπὸ τὰ πικρὰ τῆς μετανοίας δάκρυα δύνανται νὰ ἐνατενίσῃ εἰς τὸν Κύριον, νὰ προσδοκᾷ τὸ ἔλεός του καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὸ τοῦ Δαυὶδ «Πιστεύω τοῦ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ Κυρίου ἐν γῆ ζώντων» (Ψαλμ. κστ' 13).

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ *

Ἡ θέσπισι τῶν διατάξεων αὐτῶν ἀπέβλεπεν, ὅπως εἶπαμε ἤδη, στήν παροχή μεγαλυτέρας ἐλευθερίας δράσεως καί κινήσεως στοὺς μοναχοὺς, μιὰ καὶ κατ' ἐπανάληψιν ἔχει τονισθῆ πὼς ἡ πιεστικὴ ἐξάρτησι τῶν Μονῶν ἀπὸ τὸν κυρίαρχον Ἐπίσκοπο εἶναι βασικὴ αἰτία τῆς σημερινῆς κρίσεως τοῦ μοναχισμοῦ. Κι' ἡμεῖς δὲν θέλουμε ν' ἀμφισβητήσουμε τὴν βασιμότητα τῆς αἰτιώσεως αὐτῆς, γιατί, παροικοῦντες τὴν Ἱερουσαλήμ, γνωρίζουμε περιπτώσεις πού πραγματικά οἱ τέτοιες ἐπεμβάσεις μερικῶν Ἐπισκόπων ἔγιναν αἰτία διαλύσεως. Γι' αὐτὸ καὶ ἐπικροτήσαμε τὴν ἐπαναφορὰ τοῦ θεσμοῦ. Μάλιστα πρωτοστατήσαμε καὶ στήν ἴδρυσι τῆς πρώτης Σταυροπηγιακῆς Μονῆς, τῆς «Χρυσοπηγῆς», ἡ ὁποία ἀπὸ Ἀδελφότης ἰδιωτικοῦ δικαίου, σωματειακῆς μορφῆς, τῇ αἰτήσει της καὶ ἐγκρίσει τοῦ τότε Ἀρχιεπισκόπου, μετετρέπη σὲ Συνοδικὴ Μονή, μὲ Ἡγούμενο τὸν τότε Ἀρχιμανδρίτη Καλλίνικο Καροῦσο. Ἀξίζει νὰ σημειωθῆ πὼς ἐτηρήθη σχολαστικὰ ἡ διαδικασία τοῦ Κανονισμοῦ καὶ προηγήθηκαν ἀλλεπάλληλες συζητήσεις μὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο γιὰ τὴ διατύπωσι τοῦ Κανονισμοῦ τῆς νέας Μονῆς, πού ἐνεκρίθη καὶ ἀπὸ τὴν Ἱ. Σύνοδο καὶ ἐδημοσιεύθη στήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ χειρονομία τῆς Ἀδελφότητος «Χρυσοπηγῆς», πού δέχθηκε νὰ ὑπαχθῆ πνευματικὰ καὶ διαχειριστικὰ στήν δικαιοδοσία τῆς Ἱ. Συνόδου, βρῆκε τότε ἀνταπόκρισι στὴ γνώμη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Ἀλλὰ τρεῖς μῆνες ἀργότερα, τὸν Μάρτιο τοῦ 1973, ἡ νέα Σύνοδος, μὲ πρότασι τριῶν μελῶν της, ἀπουσιάζοντος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, θέλησε νὰ τροποποιήσῃ τὸν Κανονισμό τῆς νέας Μονῆς, θέλουσα μᾶλλον νὰ περικόψῃ τὶς ἐλευθερίες πού σὰν Σταυροπηγιακὴ εἶχε. Τελικὰ δὲν ἔγινε αὐτό, ἔνεκα ἄλλων λόγων, ἀλλὰ ἡ κίνησις αὐτὴ ἐπροβλημάτισε ἐκείνους πού εἶχαν στηρίξει πολλὰς ἐλπίδες στὸ νέο θεσμό καὶ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 180 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9-10 τεύχους.

Ποιμαντικά Θέματα

ΙΑΤΡΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

ΚΑΙ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ

«Ίατροὺς μετακαλεῖσθαι ἐν τῷ καιρῷ τῶν νόσων, οὐδὲν τὸ κωλύον· ἐπειδὴ γὰρ ἔμελεν ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης πείρας ποτὲ συλλέγεσθαι ἡ τέχνη, διὰ τοῦτο προὔπηρχε τὰ φάρμακα· πλὴν οὐ χρὴ εἰς αὐτοὺς τὴν ἐλπίδα τῆς ἰάσεως ἔχειν, ἀλλ' εἰς τὸν ἀληθινὸν ἡμῶν Σωτῆρα, καὶ ἱατρὸν Ἰησοῦν Χριστὸν» (Τοῦ Διαδόχου, Εὐεργετ. τόμ. Γ', σελ. 40).

Ἡ μεγάλη αὐξήσις τῶν ψυχονευρώσεων θέτει ὀλονὲν καὶ ὀξύτερον τὸ πρόβλημα τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν ψυχικῶν διαταραχῶν ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ψυχосωματικὴ Ποιμαντικὴ ἱσταται πολλάκις ἐνώπιον τοῦ προβλήματος τῆς μεθοδολογικῆς ἀντιμετώπισεως τῶν διαταραχῶν τῆς ψυχικῆς ἰσορροπίας τῆς προσωπικότητος, μάλιστὰ τῶν ἐκδηλουμένων καὶ ὀργανικῶς. Ποίαν μέθοδον θὰ ἀκολουθήσῃ ἐν προκειμένῳ ὁ ποιμὴν; Θὰ ἀρκεσθῆ εἰς τὰ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας χρησιμοποιούμενα θεραπευτικὰ καὶ λυτρωτικὰ μέσα ἢ θὰ συστήσῃ καὶ τὴν συμπαραστάσιν τῆς ἱατρικῆς τέχνης καὶ ἐπιστήμης; Θὰ περιορισθῆ μόνον εἰς τὰ πνευματικὰ μέσα ἢ θὰ ἐπιτρέψῃ καὶ τὴν χρῆσιν δισκίων ἢ ἄλλων ἱατρικῶν μέσων;

Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἄκρως θεμελιῶδες τοῦτο ἐρώτημα δὲν εἶναι ἀσφαλῶς πολὺ ἀπλῆ. Τὸ γεγονός ἐστὶν οἱ περισσότεροι ποιμένες, ὡσάκις εὐρεθοῦν πρὸ τοιούτου προβλήματος, ἀκολουθοῦν ἀποκλειστικῶς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην μέθοδον, δεικνύει ὅτι ἡ σύνεσις εἶναι κυρίως ἢ προϋπόθεσις τῆς ὀρθῆς ἀπαντήσεως. Ἄλλ' ἡ σύνεσις αὕτη εἶναι, ὡς γνωστόν, ἡ ἱκανότης τοῦ ποιμένου νὰ διακρίνῃ εἰς ἐκάστην περίπτωσιν τὸ πρέπον καὶ ἐπομένως πρόκειται ἐνταῦθα κυρίως περὶ τῆς διακρίσεως, ὡς τῆς κατ' ἐξοχὴν ποι-

εἶχαν προβῆ ἤδη σὲ σημαντικὰ παραχωρήσεις. Ὡστόσο καὶ σήμερα ὁ θεσμὸς παραμένει, ἄσχετο ἂν δὲν μπόρεσε ἀκόμη νὰ ἐμφανισθῆ στὸν ὀρίζοντα κι' ἓνα δεύτερο τέτοιο μοναστήρι. Σημασία ἔχει τὸ ὅτι μπορεῖ κάποτε, ὅσο θὰ προβλέπεται, νὰ ἰδρυθοῦν καὶ ἄλλα σταυροπήγια στὴν Ἐκκλησίᾳ μας.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Η ΑΘΕΪΑ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ*

στ) 'Η ἀθεΐα «τῶν μοντέρνων».

Ἐπάρχει ἐν τούτοις σήμερα καὶ μιὰ ἄλλη κατηγορία ἀθέων. Εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ μποροῦν νὰ θυσιάσουν τὸ Χριστιανικὸ τους πιστεύω γιὰ νὰ ἀκολουθήσουν μιὰ ὅποιαδήποτε ἄλλη θρησκευτικὴ δοξασία ποὺ ἔχει τὴν ἑλξί τοῦ καινούργιου καὶ τὴν γοητεία τοῦ ἀγνώστου.

Αὐτὸς ὁ τύπος τοῦ ἀθέου «ἀπορρίπτει τὴν Χριστιανικὴ πίστι ὄχι ἀπὸ πάθος γιὰ τὴν ψηλαφητὴ διερεύνησι τῆς πραγματικότητος, ἀλλὰ γιὰ νὰ γίνη γιόγκυ»³⁰ ἢ νὰ μνηθῆ στὰ μυστικὰ τοῦ Ζέντ.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 184 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9-10 τεύχους.

30. Συζήτησις, τ. 125/1970, σελ. 163.

μαντικῆς ἀρετῆς. Οὕτως ὁ διακριτικὸς πατήρ, ἐφ' ὅσον γνωρίζει ὅτι αἱ ἀκρότητες καὶ αἱ ὑπερβολαὶ δὲν συντελοῦν εἰς τὴν λύσιν τῶν ποιμαντικῶν προβλημάτων, θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν βασιλικὴν ὁδόν. Δὲν θὰ περιφρονήσῃ τὴν ἐκ τῆς ἱατρικῆς τέχνης καὶ ἐπιστήμης προσφερομένην βοήθειαν, ἀλλὰ καὶ δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίδα καὶ βεβαιότητα. Διότι ἐξ ἄλλου ὀφείλει νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τοῦ ὄχι μόνον τὸν βαθμὸν τῆς πίστεως τοῦ νοσοῦντος, ἀλλὰ καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν τρόπων, διὰ τῶν ὁποίων ἢ ἐκ Θεοῦ ἴσσις ἐνεργεῖται. Ὁ ἀληθινὸς ἱατρός τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων εἶναι ὁ Χριστός. Ἀλλὰ μόνον Ἐκεῖνος ἐκλέγει τὸ εἶδος καὶ τὸν τρόπον τῆς θεραπείας τοῦ νοσοῦντος. Διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ τυφλοῦ (Ἰω. 9, 1 ἐξ.) «ἔπτυσε χαμαὶ καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ καὶ εἶπεν αὐτῷ ὕπαγε νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ» (6-7). Τοὺς δέκα λεπρούς ἐθεράπευσε διὰ μόνου τοῦ λόγου Του. Ἡ τοιαύτη διάφορος ἀντιμετώπισις ἀσθενῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου δεικνύει τοῦλάχιστον ὅτι ἡ ἱατρικὴ τέχνη, εἰς πολλὰς περιπτώσεις, σχετίζεται φυσιολογικῶς μὲ τὸ ἔργον τῆς ποιμαντικῆς διακονίας. Διότι καὶ ἡ τέχνη ἢ ἐπιστήμη αὐτὴ ὑπηρετεῖ τὸ ἔργον τῆς διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐνεργουμένης θεραπείας. Τὰ ἀνεξήγητα ἱατρικῶς θεραπευτικὰ θαύματα βεβαιοῦν ὅτι ἡ θεραπεία μιᾶς νόσου εἶναι πάντοτε εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς θεραπείας τῶν ψυχονευρωτικῶν διαταραχῶν «ἱατροὺς μετακαλεῖσθαι οὐδὲν τὸ κωλύον».

Στὴν θέσι τοῦ ἐνὸς Θεοῦ, τοῦ Ἀγίου Θεοῦ, τὸν ὁποῖον ἀρνεῖται, βάζει ἄλλους θεούς, πολλοὺς θεούς. Τὴν μαγείαν, τὰ δαιμόνια, τὰ ἀπόκριφα θρησκευματα καὶ ἄλλες σύγχρονες λατρεῖες.

Εἶναι ὁ τύπος τοῦ μοντέρνου ἀνθρώπου, πού δὲν ἔχει δικό του ἰδεολογικὸ περιεχόμενον, ἀλλὰ εἶναι ἔτοιμος νὰ ἀκολουθήσῃ τυφλὰ κάθε τι πού θὰ τοῦ σερβίρῃ ὁ κόσμος μὲ μοναδικὸ κριτήριον, ὅτι αὐτὸ εἶναι μοντέρνο. Εἶναι ὁ τύπος ἐκεῖνος πού γνωρίζει νὰ ζητωκραυγάξῃ καὶ νὰ θεοποιῇ ἀνθρώπινα εἰδῶλα καὶ ὅταν αὐτὰ ἔχουν τὸ θράσος νὰ τοῦ προσβάλουν ἀκόμη καὶ τὰ ἱερώτατα τῆς θρησκείας του. Τέτοια εἰδῶλα ὑπῆρξαν καὶ οἱ ἀκούρευτοι νέοι τοῦ Λίβερπουλ, οἱ γνωστοὶ ὡς Μπήτλς, οἱ ὁποῖοι ἐκαυχήθησαν κάποτε ὅτι κατέστησαν δημοφιλέστεροι καὶ ἀπὸ τὸν ... Ἰησοῦν Χριστόν! Ὁ Βολταῖρος ἀπεκάλεσε κάποτε τοὺς ἀθέους ἡλιθίους. Νομίζω ὅτι οὐδέποτε ἄλλοτε ἐπάνω στὸν πλανήτη αὐτὸ δὲν ἐζήσαν τόσο τέτοιοι ἄνθρωποι, ὅσοι στὴ δική μας ἐποχῇ, οἱ ὁποῖοι καὶ ἀρνοῦνται τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ὅχι γιὰ λόγους οὐσίας, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀκολουθήσουν τόσες καὶ τόσες μοντέρνες ἡλιθιότητες.

ζ) Ἡ ἰδική σου τοποθέτησις.

Διεγράψαμε τὰ πλαίσια, μέσα στὰ ὁποῖα ἐκινήθη ἡ ἀθεΐα ἄλλοτε καὶ τώρα. Ἀλλὰ τὸ πρόβλημα πλέον διαμορφώνεται ὡς ἐξῆς: Ποιὰ εἶναι ἡ ἰδική σου τοποθέτησις, φίλε ἀναγνώστα. Ἡ πίστις εἶναι μιὰ τέλεια προσωπικὴ ὑπόθεσις. Ἄφησε τοὺς ἄλλους μέσα στὸ δικό τους τραγέλαφο. Μπορεῖς νὰ μείνης ἀνέγγικτος ἀπ' αὐτὸ τὸ ἰδεολογικὸ σκοτάδι πού ὑπάρχει ὀλόγυρά σου; Θὰ εἶσαι ὁ νικητής. Μπορεῖς νὰ κρατᾶς σταθερὸ τὸν προσανατολισμό σου, ὅταν οἱ ἄλλοι θὰ βυθίζονται μέσα στὸ λαβύρινθο τῆς σύγχρονης ἀθεΐας; Θὰ εἶσαι καὶ πάλιν ὁ νικητής. Μπορεῖς νὰ διατηρῆς ἄσβεστη μὲς στὴν καρδιά σου τὴν φλόγα τῆς πίστεως πρὸς τὸν Ἐσταυρωμένον Λυτρωτὴν σου καὶ νὰ ἀποδεικνύης αὐτῇ σου τὴν πίστιν σὲ κάθε σου σκέψι, σὲ κάθε σου πρᾶξι, σὲ κάθε σκίρτημα τῆς καρδιάς σου; Θὰ εἶσαι νικητής καὶ τρισευχισμένος.

Αὐτὸ σημαίνει νίκη. Νίκη κατὰ τῆς ἀθεΐας. Νίκη κατὰ τῆς συγχρόνου θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας. Νίκη κατὰ τοῦ μοντέρνου πνεύματος. Νίκη ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ σου. Μόνον μιὰ τέτοια τοποθέτησις μπορεῖ νὰ σώσῃ τὸ σημερινὸ ἄνθρωπο.

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ ΛΕΝΗΣ

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΙΣ ΤΩΝ ΧΙΛΙΑΣΤΩΝ

Οί σκέψεις που ακολουθοῦν δὲν εἶναι παρὰ μικρὴ συμβολὴ σὲ μιὰ μεγάλη προσπάθεια. Τὴν προσπάθεια τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι ἐνὸς ἐπικίνδυνου ἐχθροῦ, ποὺ κακοποιεῖ τὴν Ἀλήθεια καὶ λυμαίνεται τὴν ποιμνὴ τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸς ὁ ἐχθρὸς εἶναι οἱ Χιλιασταὶ ἢ Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, ποὺ μὲ τὶς ἀντιχριστιανικὲς θεωρίες τους καὶ τὰ ἀπατηλὰ κηρύγματά τους ὑποσκάπτουν τὰ θεμέλια ὄχι μόνο τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἔθνους.

Ἡ ἀντιμετώπισις τῶν χιλιαστῶν, ἰδιαίτερα τὶς τελευταῖες δεκαετίες, ἀπασχόλησε σοβαρὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἡγεσία καὶ κατὰ καιροὺς ἐφαρμόσθησαν, μὲ τὴ βοήθεια καὶ τῆς Πολιτείας, διάφορα μέτρα γιὰ τὴν περιστολὴ τῆς προσηλυτιστικῆς δραστηριότητός τους.

Θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε πὼς ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια ἡ τακτικὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι στοὺς Χιλιαστὰς ἦταν μιὰ τακτικὴ ἀμύνης. Τὰ ὅπλα ποὺ σὰν ἐκκλησιαστικοὶ ποιμένες χρησιμοποιούσαμε γι' αὐτὴ τὴν ἄμυνα, τὰ παίρναμε κυρίως ἀπὸ τὸ ὄπλοστάσι τῶν Νόμων, ποὺ κατοχύρωναν τὰ δικαιώματα τῆς «ἐπικρατοῦσης θρησκείας» τῶν Ἑλλήνων. Βασικὴ φροντίδα μας ἦταν νὰ καταγγείλωμε τὴν προσηλυτιστικὴ δρᾶσι τῶν Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ στὶς ἀρμόδιες κρατικὲς ἀρχές καὶ στὴ συνέχεια νὰ ἐπιτύχωμε καταδικαστικὲς εἰς βάρος τους ἀποφάσεις ἀπὸ τὰ διάφορα Δικαστήρια.

Στὶς ἡμέρες μας ὅμως φαίνεται ὅτι τὰ πράγματα παίρνουν μιὰ καινούργια τροπὴ. Ἡ δημοσίευσις τοῦ νέου ἑλληνικοῦ Συντάγματος καὶ ἡ ἔκδοσις τῆς ὑπ' ἀριθ. 2006 /75 ἀποφάσεως τῆς ὀλομελείας τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας δημιουργοῦν μιὰ ἐντελῶς νέα κατάστασι, πολὺ εὐνοϊκὴ γιὰ τοὺς Χιλιαστὰς, ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Πολιτείας.

Τὸ νέο Σύνταγμα τῆς Χώρας μας, θέλοντας νὰ κατοχυρῶσιν τοὺς δημοκρατικοὺς θεσμούς, ἐμφανίζεται ἐλαστικώτερο ἀπέναντι στὶς ξένες θρησκείες ἀπ' ὅτι τὰ παλαιότερα Συντάγματα. Ὑστερα, τὸ Συμβούλιο τῆς Ἐπικρατείας, μὲ τὴν πιὸ πάνω ἀπόφασί του, ἀναγνώρισε τὸ Χιλιασμὸ ὡς «γνωστὴ θρησκεία» καὶ

τὸν τοποθέτησε κάτω ἀπὸ τὴν προστασία τοῦ Συντάγματος, δίνοντάς του ἔτσι ἐλευθερία κινήσεως καὶ δράσεως.

Μὲ τὰ νέα αὐτὰ δεδομένα ἢ ἀντιμετώπισις τῶν Χιλιαστῶν γίνεται ὑπόθεσις λεπτή καὶ πολὺ δύσκολη, πὺ δὲ ὅπωςδήποτε δὲν μπορεῖ νὰ στηρίζεται σὲ μιὰ προνομιακὴ μεταχείρισι τῆς ἐπισήμου θρησκείας ἀπὸ μέρους τῆς Πολιτείας. Πρέπει νὰ τὸ πάρωμε ἀπόφασι πὺς μιὰ τέτοια μεταχείρισις θὰ ἐλαττώνεται, δυστυχῶς ἢ εὐτυχῶς, ὅσο προχωρεῖ ὁ ἐκδημοκρατισμὸς καὶ ὁ ἐξευρωπαϊσμὸς τῆς Ἑλλάδος. Στὰ χρόνια πὺ θὰ ἀκολουθήσουν ἢ Ἐκκλησία πρέπει ὄλο καὶ λιγότερο νὰ ὑπολογίζη στὴ βοήθεια τῆς Πολιτείας ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦτο. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπογοητεύη, οὔτε κἂν νὰ μᾶς στενοχωρή. Ἡ πείρα τῶν τελευταίων ἐτῶν δείχνει πὺς οἱ αἰρετικοί, καὶ μάλιστα οἱ Χιλιασταί, δὲν ἀντιμετωπίζονται ἀποτελεσματικὰ μὲ τὸ «χωροφύλακα». Οἱ ἀπειλὲς τοῦ Νόμου, οἱ ποινικὲς διώξεις καὶ οἱ καταδικαστικὲς εἰς βάρος τους ἀποφάσεις μποροῦν γιὰ μιὰ στιγμὴ νὰ τοὺς φοβίζου καὶ νὰ τοὺς κάνουν προσεκτικούς στὶς κινήσεις τους, παράλληλα ὁμως τοὺς ἠρωποιοῦν, τοὺς δίνουν τὸ φωτοστέφανο τοῦ διωκομένου μάρτυρος καὶ οὐσιαστικὰ ὄχι μόνον δὲν ἀναχαιτίζουν τὴν προσηλυτιστικὴ τους δραστηριότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιτείνουν. Πολλὰς φορὲς ἐκεῖνο πὺ θέλεις νὰ πολεμήσης μοιάζει μὲ τὸ καρφί. Ὅσο τὸ χτυπᾶς, τόσο πιὸ βαθειὰ χώνεται.

Μὲ τίς παραπάνω διαπιστώσεις δὲν θέλομε νὰ ὑποστηρίξωμε πὺς στὴν τωρινὴ φάσι τῆς ἀντιμετώπισεως τοῦ Χιλιασμοῦ θὰ ἀδιαφορήσωμε, σὰν ἐκκλησιαστικοὶ ποιμένες, γιὰ τὴ νομικὴ πλευρὰ τοῦ θέματος πὺ μᾶς ἀπασχολεῖ. Ὅπωςδήποτε θὰ κάνωμε χρῆσι τῶν δικαιωμάτων πὺ μᾶς δίνει τὸ Σύνταγμα, μὲ ὅσα λέει περὶ τῆς «ἐπικρατούσης θρησκείας» καὶ «περὶ «προσηλυτισμοῦ», καὶ θὰ ζητήσωμε τὴν ἐπέμβασι τῆς Πολιτείας ὑπὲρ τῶν συνταγματικῶν τούτων δικαιωμάτων μας, ὅταν καὶ ὅπου χρειασθῆ. Ἐκεῖνο πὺ θέλομε νὰ ποῦμε εἶναι ὅτι δὲν πρέπει νὰ ζοῦμε μὲ αὐταπάτες, περιμένοντας νὰ ἀποσοβηθῆ ὁ χιλιαστικὸς κίνδυνος μὲ νομικὰ μέσα.

Ὅπως ἔχει διαμορφωθῆ σήμερα ἢ κατάστασις σχετικὰ μὲ τοὺς Χιλιαστὰς, μόνον ἢ ἀντιμετώπισις τους μὲ πνευματικὰ μέσα μπορεῖ νὰ φέρη ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα. Μὲ ἄλλα λόγια, ἢ ἀνάπτυξις σωστῆς σὲ ποιότητα καὶ ἱκανῆς σὲ ἔκτασι ποιμαντικῆς δραστηριότητος.

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΜΠΕΖΕΝΙΤΗΣ
Διευθυντῆς Ὑπηρεσιῶν Ἀποστολικῆς Διακονίας

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ

ΜΙΑΣ ΑΠΕΛΠΙΣΜΕΝΗΣ ΚΟΠΕΛΛΑΣ

Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1973 μιὰ μικρὴ ἀναγνώστρια ἔγραψε ἓνα γράμμα στὸ περιοδικὸ «Ἐπίκαιρα» καὶ ἔθιγε ἓνα πολὺ σοβαρὸ θέμα ποῦ εἶχε σχέση μετὰ τὴν ἀρρώστια τῆς Μητέρας της.

Στὸ γράμμα της ἡ Μαργαρίτα, αὐτὸ ἦταν τὸ ὄνομα τῆς μικρῆς μαθήτριας, ἔλεγε ὅτι ἡ Μητέρα της πεθαίνει ἀπὸ καρκίνο. Καὶ στὴν ἀπελπισία της ἔθετε τὸ ἐξῆς ἐρώτημα, ποῦ ἀπασχολεῖ καὶ πολλοὺς ἄλλους ἀνθρώπους: «Υπάρχει ἄραγε Θεός; Καὶ ἂν ὑπάρχει, γιατί ἀνέχεται τόσο πόνο πάνω στὴ γῆ;»

Ἄλλ' ἂς ἀκούσουμε τὴν ἴδια πῶς περιγράφει τὴν περίπτωσή της:

«Ἡ μητέρα μου ἔχει καρκίνο. Ἐνα τεράστιο ὄγκο στὸ λαιμὸ καὶ λίγο καιρὸ μπροστά της. «Ὅ,τι θέλει ὁ Θεός...» μοῦ εἶπε. «Τὸ Σάββατο θὰ πᾶμε στὴ Τῆνο». Κι ἐγὼ ἀγανάκτησα. ΠΟΙΟΣ ΘΕΟΣ; Ποῦ εἶναι τέλος πάντων καὶ κρύβεται τόσο καλά, ὥστε νὰ μᾶς βασανίζη κι ἐμεῖς νὰ μὴν τὸν βλέπουμε; Ποῦ εἶναι ἡ εὐσπλαχνία του; Αὐτὸς ὁ τόσο δίκαιος πῶς μπορεῖ καὶ τὰ κάνη ὅλα αὐτά; Πῶς ἀφήνει τὰ παιδάκια χωρὶς χέρια καὶ φαί; Κι ἐμένα τί μοῦ ἔκανε γιὰ νὰ τὸν ἀγαπάω κιόλας;

Πῶς μπορεῖ νὰ τὴν πάρη; Τῆς τὰ ἔδωσε ὅλα. Μεγάλη κοινωνικὴ θέση, καταθέσεις στὶς ἐλληνικὲς καὶ ἐλβετικὲς Τράπεζες, αὐτοκίνητα, σπίτια, ὁμορφιά. Τῆς τὰ ἔδωσε ὅλα γιὰ νὰ τὴν καλοπιάσῃ καὶ τώρα δὲν τὴν ἀφήνει νὰ τὰ χαρῆ. Τόσο κακὸς εἶναι τέλος πάντων αὐτὸς ὁ Θεός σας; Κι ἐσεῖς οἱ σπλαχνικοί, οἱ εὐκολόπιστοι, πιστεύετε πῶς εἶναι καλός. Πῶς ὑπάρχει. Ἄνοησίες. Ἄν ὑπῆρχε, δὲν θὰ τὰ ἐπέτρεπε ὅλα αὐτά. Οὔτε ὁ χειρότερος ἀνθρώπος δὲν θὰ τὰ ἐπέτρεπε. Γιατί νὰ τὸν πιστέψω λοιπὸν κι ἐγὼ; Γιατί νὰ τὸν ἀγαπῶ; Γιατί νὰ τὸν παρακαλῶ; Ξέρω πῶς δὲν θὰ κάνη τίποτα, ΚΑΙ ΠΟΤΕ ΕΚΑΝΕ;... Ὁ καλός, ὁ δίκαιος, ὁ καταπληκτικὸς μας Θεός. Ποῦ τοῦ κάνετε λειτουργίες νὰ σᾶς γλυτώσῃ ἀπὸ σεισμούς καὶ καταποντισμούς κι ἐκεῖνος σᾶς κοροϊδεύει

και γελαει εκει που καθεται και ενα πρωι μου παρνει τη μητερα μου. Τη μητερα μου που ειναι σαν και σας. Τον λατρευει ακομη και τον πιστευει για δικαιο. "Ομως εμενα δεν με πειθετε. Που τον ειδα εγω; Στους τυφλους των δρομων και στους χαζους και στους τρελλους η μηπως στη μητερα μου που γερασε θαρρεις σε λιγες μερες κι ας ειναι μονο 42 χρονων; Στα δικα μου ματια τα απλανη η στην αγωνια του πατερα μου που καταντησε τρελλος απο το πονο του μόλις το εμαθε; Δειξτε μου που ειναι να τον βρω και να τον πιστεψω, γιατί εγω δεν τον βλέπω. Βλέπω μονο δυο ματια ομορφα, τῆς μητέρας μου που τελευταία αλλάξανε σχῆμα και κάποια κυματιστά μαλλιά που πέφτουνε κουρασμένα στους ώμους της. Δειξτε μου ένα σημάδι, γιατί θα τρελλαθώ. Συγχωρήστε με... Σας ευχαριστώ..." (περιοδ. ΕΠΙΚΑΙΡΑ 274 /2.11.1973, σελ. 60).

Το πικρό αυτό γράμμα τῆς Μαργαρίτας, όπως ήταν φυσικό, ξεσήκωσε πάρα πολλούς αναγνώστες του περιοδικού σ' όλη την 'Ελλάδα και στο εξωτερικό. Πολλοί μάλιστα απ' αυτούς, μερικές εκατοντάδες, συγκινήθηκαν πάρα πολύ και όχι μόνο τῆς έστειλαν ελπίδα και παρηγοριά με τα γράμματά τους, αλλά έδειξαν την αγάπη και το ενδιαφέρον τους και με αξιοζήλευτες άλλες εκδηλώσεις σ' όλη τη χώρα.

Μιά από τις εκδηλώσεις αυτές ήταν και η δική μας. 'Οργανώθηκε δηλαδή, σε συνεργασία με το περιοδικό, μιὰ δημόσια συζήτηση στο άμφιθέατρο του Μαιευτηρίου ('Αλεξάνδρα), με θέμα: «Γιατί υπάρχει άρρώστια».

Στη συζήτηση αυτή πήραν μέρος πολλοί νέοι, φοιτητές και μαθητές, μερικοί έπιστήμονες, γιατροί, νομικοί, θεολόγοι, ιερείς κ.ά.

Η συζήτηση κίνησε το ενδιαφέρον των ακροατών, γιατί ακούστηκαν πολλά και διάφορα ερωτήματα, παρατηρήσεις η και διαφωνίες, που στ' αλήθεια προβλημάτισαν μικρούς και μεγάλους. Και φάνηκε πώς οι νέοι μας και γενικά οι άνθρωποι ενδιαφέρονται να μάθουν, τί εξήγηση δίνει η 'Εκκλησία στα μεγάλα και πανανθρώπινα προβλήματα που απασχολούν τους ανθρώπους.

(Συνεχίζεται) Πρεσβ. EMMANOYHA KΑΛΛΑΪTZAKHΣ

ΙΕΡΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρὸς

Ἄπαντας τοὺς Αἰδεσιμ. Ἐφημερίους

τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Αἰδεσιμώτατοι Ἀδελφοί, «Χριστὸς Ἀνέστη»!

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Ἱεροῦ Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος ἀναγγέλλει Ὑμῖν, ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 580-1976 ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν ἐνεκρίθη τὸ καταστατικὸν τοῦ Συνδέσμου καὶ Πανελληνίου Σωματείου τῶν Κληρικῶν Ἑλλάδος.

Ὁ πόθος καὶ ἡ προσδοκία ὄλων μας, ἵνα ἐνωθῶμεν ὡς εἰς ἄνθρωπος χάριν τῆς Ἐκκλησίας ἐγένετο πραγματικότης.

Ὁ μικρὸς καὶ περιορισμένος Σύνδεσμος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος ὁμολογουμένως πολλὰ ἐπετέλεσεν ἐν τῇ σμικρότητί του, ἐδημιούργησε τὸν ἤδη Πανελλήνιον Σύνδεσμον καὶ οὕτω ἐξεπλήρωσε τὸν προορισμὸν του.

Εἰς Ὑμᾶς ὄλους τοὺς Ἐφημερίους τῶν τε πόλεων καὶ χωριῶν ἐναπόκειται ἡ δημιουργία ἐνὸς δυναμικοῦ Συνδέσμου διὰ τὴν ἐπίλυσιν πολλῶν καὶ ποικίλων πνευματικῶν καὶ ἄλλων πολλῶν προβλημάτων, ἅτινα ἀπασχολοῦν τὴν Ἐκκλησίαν ἐν τῷ συνόλῳ τῆς.

Καλοῦμεν ὅθεν ἅπαντας τοὺς Αἰδεσιμωτάτους Ἐφημερίους τῆς Ἑλλάδος, ὅπως πλασιώσουν τὸν Σύνδεσμὸν μας ἐγγραφόμενοι ὡς μέλη αὐτοῦ, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι «ἐν τῇ ἐνώσει ἡ ἰσχὺς».

Πληροφορίαι διὰ τὴν ἐγγραφὴν κ.λ.π. θέλουσι σταλῆ ἀρμοδίως.

Μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Ἱεροῦ
Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος

Πρωτ/ρος	Νικόλαος Αὐγερινόπουλος, Πρόεδρος,
»	Σπυρίδων Κοράκης, Ἀντιπρόεδρος,
Οἰκονόμος	Δημήτριος Πλατῆς, Γεν. Γραμματεὺς.
Πρωτ/ρος	Γεώργιος Χατζηδογιαννάκης, Ταμίας.
»	Ἐμμανουὴλ Βολουδάκης, Σύμβουλος.
»	Κων/νος Γερασιμόπουλος, Σύμβουλος.
»	Δημήτριος Δρίτσας, Σύμβουλος.

ΟΜΙΛΙΑ ΓΕΝΟΜΕΝΗ ΕΠΙ Τῆ ΕΟΡΤῆ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΙΓΙΝΗΣ ΤΟΥ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΥ*

Πράξεις τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων εἶναι τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, ποὺ κάνουν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι μὲ τὴν δύναμι τοῦ Χριστοῦ, ἢ μᾶλλον τὰ κάνουν διὰ τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ζῆ μέσα τους καὶ ἐνεργεῖ μ' αὐτούς.

Οἱ δὲ Βίοι τῶν Ἀγίων τί εἶναι; Τίποτε ἄλλο παρά ἓνα εἶδος συνεχίσεως τῶν πράξεων τῶν Ἀποστόλων. Μέσα σ' αὐτούς τοὺς βίους συναντᾷ κανεὶς τὸ ἴδιο Εὐαγγέλιο, τὴν ἴδια ζωὴ, τὴν ἴδια ἀλήθεια, τὴν ἴδια δικαιοσύνη, τὴν ἴδια ἀγάπη, τὴν ἴδια πίστι, τὴν ἴδια αἰωνιότητα, τὴν ἴδια δύναμι ἐξ ὕψους, τὸν ἴδιο Θεό. Διότι «Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας». Ὁ αὐτὸς γιὰ ἔλους τοὺς ἀνθρώπους ἔλων τῶν αἰώνων. Αὐτὴ ἡ συνέχισις ἔλων τῶν θείων δυνάμεων καὶ ζωοποιῶν ἐνεργειῶν, ποὺ παραμένουν καὶ παρατείνονται στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ, ἀποτελεῖ ἀκριβῶς τὴν ζωσα Ἱερὰ Παράδοσι.

Ἐπιβεβαίωσις ἔλων τῶν ἀνωτέρω ἀποτελεῖ ἡ ζωὴ τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου, Ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης τοῦ Θαυματουργοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν μνήμη τελοῦμε σήμερα. Ἕνας νέος ἀπὸ ἀρχοντικὴ οἰκογένεια ἐγκαταλείπει τὰ πάντα καὶ πηγαίνει στὸ μοναστήρι. Κάτι ποὺ δὲν εἶναι συνηθισμένο καὶ φυσικό, ὅχι μόνο σήμερα μὰ καὶ σὲ κάθε καιρὸ. Τὸ φυσικό καὶ τὸ συνηθισμένο εἶναι μιὰ καλὴ κοινωνικὴ ἀποκατάστασι. Μὰ βρίσκονται νέοι — καὶ σήμερα καὶ πάντα — ποὺ βγαίνουν ἀπὸ τὴν συνήθεια, ἔξω ἀπὸ τὰ μέτρα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Εἶναι οἱ «δυνάμενοι χωρεῖν», ὅπως γι' αὐτούς εἶπε ὁ Χριστὸς.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 189 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9-10 τεύχους.

«Ούτε τῆς εὐγενοῦς καταγωγῆς ἢ ἔπαρσις, σημειώνει ἕνας βιογράφος του, οὔτε τῆς νεότητος αἰ τρυφαί καὶ ἀπολαύσεις, οὔτε τῆς Κυβερνήσεως αἰ τιμαὶ ἴσχυσαν, ὥστε νὰ ἐκκλίνη οὗτος τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγωγῆς ὁδοῦ. Φαίνεται, ὅτι συντόμως ἐστερήθη τῶν γονέων του καὶ εἰς ἡλικίαν 21 ἐτῶν ἀποφασίζει νὰ λύσῃ τοὺς δεσμοὺς μὲ τὰ ἐγκόσμια. Οὕτως ἐνδύεται τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ ἐγγράφεται εἰς τὴν μονὴν τῶν Στροφάδων». Ἡ μεγάλη αὐτῆ ἀπόφασις τῆς ζωῆς του ἦταν ξεχειλίσμα τῆς πνευματικῆς του γονιμότητος, σημειώνει ἕνας ἄλλος βιογράφος του. «Ἐπειδὴ μὲ τόσην πληρότητα κατεῖχε τὴν οὐσίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἦτο ἀπαραμίλλος ἐρμηνευτὴς τοῦ Θεοῦ Λόγου, ταχύτατα ἠσθάνθη ἀκατανίκητον ἔλξιν πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον. Ἀντελήφθη, ὅτι τὸ μυστικὸν τῆς ἀπολύτου ἑναρμονίσεως πρὸς τὸ κέλευσμα τῶν οὐρανῶν εὐρίσκειτο ἐν ἑαυτῷ. ἠσθάνθη, ὅτι ἀρετὴ ὑπερτάτη ἦτο ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ ἐνθουσιώδης θυσία οἰασδήποτε ἐγωιστικῆς ἀντιλήψεως εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κυρίου, ἡ τιθάσευσις, ἡ πλήρης νέκρωσις τῶν παθῶν. Ὁ ἀσκητισμὸς εἶχε κερδίσει τὸν ἐκλεκτὸν τοῦ Κυρίου. Εἰς τὴν μονὴν τῶν Στροφάδων ἐζήτησε τὴν γαλήνην τοῦ πνεύματος, ἐκεῖ ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τοῦ Χριστοῦ, ἐκεῖ ἐπεδίωξε τὴν ἀνάτασιν τῆς ψυχῆς». Θαυμαστὸς καὶ μακαριστὸς εἶναι ὁ ἅγιος Διονύσιος, ποῦ ἀναφάνηκε πνευματικὸς ἀστέρας φαινότατος στὰ νεώτερα χρόνια. «Τῶν κλεινῶν προπατόρων τὰς ἀρετὰς ἐμιμήσω κατ' ἴχνος θεσπέσιε—ψάλλει ἡ Ἐκκλησία μας — Ἄβρααμ τὸ φιλόξενον, Ἰακώβ τε τὸ ἄκακον καὶ Ἰὼβ τὸ ἄμεμπτον, Μωυσέως τὸ ἄπλαστον καὶ Δαβὶδ βασιλέως, τὸ πρᾶον, τὸ συμπαθὲς καὶ φιλόστοργον. Διὸ Χριστὸς καὶ ζῶντα καὶ μεταστάντα σε θεοσημεῖοις καὶ τέρασι, ἀφθόνως ἐδόξασε καὶ τῇ σεπτῇ ἐκκλησίᾳ ὡς ἀρετῶν ἀνθέων κειμήλιον παρέθετο».

Ὁ βίος τοῦ Ἁγίου Διονυσιου, ὅπως καὶ κάθε Ἁγίου, φανερώ-
νει σαφῶς καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι κάθε Ἁγιος εἶναι ὁ Χριστὸς ἐπανα-
λαμβανόμενος. Στὴν πραγματικότητά αὐτὸ εἶναι καὶ κάθε χρι-
στιανός, ἀλλὰ «κατὰ τὸ μέτρον τῆς πίστεώς του». «Ὅλη ἡ ζωὴ τῆς
Ἐκκλησίας, ὅλες οἱ καθημερινὲς ἀκολουθίαι τῆς, δὲν εἶναι τίποτε
ἄλλο, παρὰ μία διαρκὴς πρόσκλησις εἰς αὐτό: Νὰ ἐπαναλαμβάνωμε
καὶ ἐμεῖς τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν Ἁγιο, ποῦ γιορτάζου-

με κάθε μέρα, ζώντας μέσα στην προσευχή και την χάρι και βιοῦν-
τες όλόκληρη τὴν ζωὴ και τὰ ἔργα τῶν ἁγίων, ὅπως ἐκεῖνοι ἐβίω-
σαν τὴν ζωὴ και τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ. «Μιμηταί μου γίνεσθε κα-
θὼς κἀγὼ Χριστοῦ». Αὐτὸ παραγγέλλει ὁ Θεὸς Ἀπόστολος σὲ
ὅλους μας, γιατί ὅλοι ἔχουμε κληθῆ σὴν ἀγιότητα, σὴν ἁγία πολι-
τεία, σὴν ἁγία ζωὴ. Ἡ θεία ἐντολὴ τοῦ Πρωτοκορυφαίου Ἀπο-
στόλου πηγάζει ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ τὸν Χριστὸ. «Κατὰ τὸν καλέ-
σαντα ὑμᾶς ἅγιον και αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε,
διότι γέγραπται: ἅγιοι γίνεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιος εἰμί».

Τὴν ἁγίαν ὁμῶς ζωὴν δὲν μποροῦμε νὰ τὴν ζοῦμε μόνοι μας,
ἀλλὰ πάντοτε «σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις» μὲ τὴν βοήθεια και τὴν καθο-
δήγησί τους, διὰ μέσου τῶν ἁγίων μυστηρίων και τῶν ἁγίων ἀρε-
τῶν, μέσα σὴν Ἐκκλησία. Ἐπειδὴ ὁμῶς ὅπου ὁ ἐπίσκοπος ἐκεῖ
και ἡ Ἐκκλησία, κατὰ τὸν ἅγιο Ἰγνάτιο τὸν Θεοφόρο, διὰ τοῦτο,
σεβασμιώτατε, κληῖρος και λαὸς τῆς λογικῆς αὐτῆς ποιμνῆς, σὴν
ὁποία ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χριστὸς σᾶς ἔταξε νὰ ποιμαίνετε, ἐνώνουμε
τίς προσευχῆς μας πρὸς τὸν Ἅγιο Διονύσιο ἐπίσκοπο Αἰγίνης νὰ
προσβεῦη πρὸς τὸν δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ, τὸν θεμελιωτὴν τῆς Ἐκ-
κλησίας, τὸν Χριστόν, νὰ ἐπιδραφεύη πλοῦσια τὰ ἐλέη του και τὴν
εὐλογία του πρὸς τὴν Σεβασμιότητά σας, νὰ σᾶς χαρίξη ὑγείαν και
μακροημέρευσιν και τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν, ὥστε τὰ ποικίλα και
πολλαπλᾶ χαρίσματα και τάλαντά σας και τὰς μεγάλας ἀρετάς
σας, πού μὲ τὴν δική του Χάρι ἀναπτύξατε και καλλιεργήσατε, νὰ
ἀξιοποιήσετε, ὀδηγοῦντες τὴν ἐκλεκτὴν σας ποιμνὴν εἰς νομὰς σω-
τηρίους. Ἀμήν.

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΗΛΙΑΔΗΣ

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

Η ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΣΤΟ ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ*

Τὸ ποίημα αὐτὸ εἶναι μέρος ἀπὸ τῆ μεγάλης ἐνότητας, ποὺ ἔχει τὸν τίτλο «Ὁ Λάμπρος». Τὸ χωρίζει σὲ τρία μέρη, ποὺ τὸ καθεὶνα ἀποτελεῖται ἀπὸ ὀχτὼ στίχους.

Στὸ πρῶτο μέρος παρουσιάζει, μὲ μοναδικὸ τρόπο, τὴ φύση νὰ συμμετέχη στὸν πανηγυρικὸ στολισμὸ τῆς ἡμέρας. Ἡ προετοιμασία ἀρχίζει ἀπὸ τὰ βαθειὰ χαράματα. Ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ καὶ τὸ τελευταῖο ἄστρο στὸν οὐρανὸ παίγνιδίζει φοβισμένα τις ἀδύναμες ἀχτῖνες του, ποὺ ὅλο καὶ ἀποδυναμώνονται μπροστὰ στὸ γλυκορόδισμα τῆς αὐγῆς. Τῆς αὐγῆς, ποὺ προμήνυε καὶ προετοίμαζε τὸ δρόμο σ' ἓνα ὀλόλαμπρο, κατακάθαρο καὶ ὀλόζεστο ἥλιο. Καὶ φυσικὰ αὐτὸς θὰ ἀποτελοῦσε τὸ ἐπίκεντρο στὴ διακοσμητικὴ προσπάθεια γιὰ τὴ λαμπριάτικη γιορτὴ.

Ἀλλὰ ἡ φύση δὲν ἔπαιρνε τὰ μέτρα της μόνο γιὰ τὴ θετικὴ συμβολὴ της στὴ γιορτὴ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρνητικὴ, ἀφοῦ ἀπαγόρευσε καὶ στὸ πιὸ μικρὸ συνεφάκι νὰ ἐμφανιστῇ στὸν καταγάλανο οὐρανὸ καὶ νὰ σκιάση, ἔστω καὶ γιὰ λίγο, τὸ τόσο ὁμορφο φυσικὸ («ντεκόρ»).

Ἡ ὀλη αὐτὴ τὴ γιορτινὴ προσπάθεια σκέπασε προστατευτικὰ ἓνα λεπτὸ θροῖσμα τοῦ ἀέρα, προσφέροντας δροσιὰ καὶ χάρη σ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἐνθουσιαστικὴ ἀτμόσφαιρα ποὺ τόσο ἐντεχνα δημιουργήθηκε. Εἶναι τόσο ἀπαλὸ καὶ δροσερὸ τὸ πέρασμά του, ποὺ λὲς καὶ μιλάει στὶς ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων, φανερώνοντάς τους τὴ διαφορὰ ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὴ «γ λ υ κ ε ι ἰ ἄ ζ ω ῆ» καὶ στὴ «μ α υ ρ ῖ λ α τ ο ὦ θ α ν ἄ τ ο υ».

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 192 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9-10 τεύχους.

Σ' ὀλόκληρο τὸ πρῶτο μέρος ὁ Σολωμὸς χρησιμοποιεῖ ὅλα τὰ στοιχεῖα ἀπὸ τῆ φύση γιὰ νὰ παρουσιάσῃ τὴν ὁμαδικὴ συμμετοχὴ ἀπ' ὅλη τὴν Κτίση στὸ «Πάσχα πανσεβάσμιον». Ἄλλὰ καὶ νὰ προετοιμάσῃ ἰδιαίτερα τὸν ἄνθρωπο στὴν τελικὴ του ἀναμέτρηση, γιὰ ἐπικράτηση, ἀνάμεσα στὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατο. Τοῦ δίνει τὴν εὐκαιρίαν νὰ σκεφτῆ τὸ χάος ποῦ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὴν αἰώνια ζωὴ καὶ τὸν αἰώνιο θάνατο, ἀφοῦ καὶ σ' αὐτὸ τὸν κόσμον, τὸν χρονικὰ περιορισμένον, ὑπάρχει τεράστια διαφορὰ. Κι αὐτὴ τὴ διαφορὰ, ἂν καὶ βρίσκεται τόσο κοντά, ἢ μία στὴν ἄλλη, δὲν μπορούμε νὰ τὴ συλλάβουμε, γιὰτὶ δὲν θέλουμε νὰ τὴ συλλάβουμε μιὰ καὶ «γλυκειὰ ἢ ζωὴ», μὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη, «καὶ ὁ θάνατος μαυρίλα».

Στὸ δεῦτερο μέρος τοῦ ἔργου τοῦ παρουσιάζει σ' ὅλη του τὴν πανηγυρικὴ μεγαλοπρέπεια τὸ χαρμόσυνο γεγονός. Ἀρχίζει μὲ τὸ Χριστὸς Ἁγίωσθη νικητήριον σάλπισμα γιὰ κάθε Χριστιανόν.

Καὶ σ' αὐτὴ τὴν συνταραχτικὴ εἴδηση, ἴσοι, γέροι, μικροί, μεγάλοι, μὲ κάθε εἶδους χαρμόσυνες ἐκδηλώσεις καὶ κάτω ἀπὸ τίς ἀδιάκοπες χαρούμενες καμπανοκρουσίες, προτρέπονται ἀπ' τὸν ποιητὴ νὰ τρέξουν στίς Ἐκκλησιὰς ποῦ κατάλληλα στολισμένες κι' ἐκεῖνες περιμένουν νὰ γιορτάσουν τὸ χαρμόσυνο μῆνυμα.

Ὁ ποιητὴς, στὸ τελευταῖο τετράστιχο, ποῦ κλείνει τὸ δεῦτερο μέρος, φτάνει στὴν πιὸ κρίσιμη καὶ πιὸ ἀληθινὴ στιγμή τοῦ ἔργου του. Νὰ φανερώσῃ τὸ σωτηριολογικὸ μεγαλεῖο τῆς ἡμέρας! Τὴν γιατρευτικὴ δύναμη τῆς Ἁγιαστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ποῦ χάρις σ' αὐτὴν γιατρεύονται πάθη, ἔχθρες, μίση. Καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, κάτω ἀπὸ τὴ λάμψη τῆς λυτρωτικῆς αὐτῆς ἡμέρας, ἀγκαλιάζονται καὶ φιλοῦνται ἀδελφικά, ἀγά, ἀπροσχημάτιστα. Ἔτσι ὀλόκληρη ἡ ἀνθρώπινη πανδαισία συμπληρώνεται ἀπὸ χαρμόσυνη μουσικὴ ὑπόκρουση: «Χριστὸς Ἁγίωσθη».

Τὸ τρίτο καὶ τελευταῖο μέρος ἀναφέρεται στὸ μυσταγωγικόν — λειτουργικὸ χαρακτῆρα τῆς ἡμέρας. Μὲ τοὺς δαφνοντυμένους τάφους — ὑπόμνηση στὴ νεκρωμένη ζωὴ—, καὶ τίς βρεφοκρα-

τούσες μητέρες — δυναμική παρουσία τῆς ζωῆς — παρουσιάζει ξανά τὴν μεγάλη ἀντίθεση καὶ διαφορὰ καὶ κατὰ συνέπεια τὴν ἀδιάκοπη πάλη ἀνάμεσα στὴ ζωὴ καὶ στὸ θάνατο. Τώρα ἔμως μὲ πιδ αἰσιόδοξες προβλέψεις, μιὰ καὶ ὁ Χριστός, νικητὴς στὴν πάλη μὲ τὸ θάνατο, ἀποτελεῖ πρόσφατο παράδειγμα γιὰ μιὰ οὐσιαστικὴ διέξοδο στὸ πρόβλημα τοῦ ποιητῆ. Ἀφήνει τὴν πέννα του ἐλεύθερη καὶ πλαισιώνει τὸ γιορταστικὸ πρόγραμμα μὲ νικηφόρες μελωδίες ποὺ ἀκούραστα καλλίφωνοι ψάλτες δημιουργοῦν, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῶν εἰκόνων, ὅπου φαντάζουσαν χαρούμενες οἱ φιγούρες τῶν ἀγίων.

Στὴ συνέχεια ὁ ποιητὴς, γιὰ νὰ λαμπρύνῃ ἀκόμα περισσότερο τὴ γιορταστικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς Ἐκκλησίας, περιγράφει μὲ μεγαλύτερη ζωντάνια, τὴν ἐντύπωση ποὺ προκαλοῦν κι' αὐτὰ ἀκόμα τὰ καντήλια, τὰ ἐξαπτέρυγα, ὅλα τὰ ἐπίχρυσα καὶ ἐπαργυρωμένα σκεύη τῆς Ἐκκλησιᾶς. Κάτω ἀπὸ τὸ φῶς, ποὺ στέλνουν λαμπάδες καὶ χαρούμενα πρόσωπα, συμμετέχουν κι' αὐτὰ μὲ τὸν τρόπο τους στὴ Χριστιανικὴ πανδαισία, στὴν πανανθρώπινη αὐτὴ χαρμόσυνη ἐκδήλωση, ἐλάχιστη προσφορά στὸ θαῦμα τῆς ἡμέρας, τὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ.

ΧΡΗΣΤΟΣ Ι. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Λόγῳ μεγάλης ἐλλείψεως χάρτου, εἴμεθα ἠναγκασμένοι, ὅπως παύσωμεν χορηγοῦντες παντός εἶδους ἀνάτυπα ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς Περιοδικοῖς ἄρθρων, πλὴν τῶν ἐν τῇ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» δημοσιευομένων ἐπιστημονικῶν μελετῶν, εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῶν ὁποίων θὰ δίδωμεν ἑκατὸν (100) καὶ μόνον ἀνάτυπα. Συγχρόνως εἴμεθα ἠναγκασμένοι, ὅπως περιορίσωμεν μέχρι τοῦ κατωτάτου δυνατοῦ ὀρίου τὰς σελίδας τῶν Περιοδικῶν μας.

Ἐκ τῆς Διευθύνσεως

ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΒΙΒΛΙΑΡΙΟΥ

Είναι πανθομολογούμενον, ὅτι εἰς τὴν Μέσσην Ἐκπαίδευσιν ἐμφανίζονται σοβαρὰ προβλήματα ἀπασχολοῦντα τὴν μαθητιῶσαν νεολαίαν, τοὺς ἐκπαιδευτικούς καὶ τοὺς γονεῖς. Συντελοῦνται ἀπαράδεκτοι διὰ τὴν ἑλληνικὴν πραγματικότητα ἀλλοιώσεις καὶ ἀλλοτριώσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ προκαλέσουν ἀναμφισβητήτως τρομακτικὰς ἐκπλήξεις. Ἡ μαθητιῶσα νεολαία μένει ἐγκαταλελειμμένη εἰς τὸ ἔλεος τῆς οἰκονομίας τοῦ χρόνου. Πανταχόθεν βομβαρδίζεται μὲ ἀνατρεπτικά, ἀναρχικὰ καὶ ἀντεθνικὰ συνθήματα. Ἡ ἀξιοπρέπεια καὶ ἡ ἠθικὴ τους ὑπόστασις βάλλονται· ἡ ἔθνικὴ καὶ θρησκευτικὴ συνείδησις ἀμφισβητοῦνται ἢ διαβάλλονται «δεόντως», ἢ παράδοσις γενικῶς ἀλίσκεται. Οἱ νέοι ἔμειναν ἔρμαιον εἰς χεῖρας πολλὰκις ἀνευθύνους καὶ καιροσκοπούς. Ἀπομακρύνονται συνεχῶς ἐκ τῆς βάσεως τῆς ἐθνικῆς ἰδεολογίας καὶ κατευθύνονται βάσει προδιαγεγραμμένων σχεδίων καὶ στόχων ἀπὸ παράγοντας ἔξω-οικογενειακοὺς καὶ ἔξω-σχολικοὺς. Πρὸς τοῦτο ἐκυκλοφορήθησαν εἰδικὰ ἐγχειρίδια πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν διὰ τὴν κατάλυσιν πάσης ἠθικῆς ἐννοίας, εὐπρεπείας καὶ τάξεως. Ἡ κακοήθεια διαγράφεται μὲ τὸν πλέον ὠμὸν τρόπον, ὥστε νὰ γελοιοποιῆται καὶ νὰ ἀχρηστεύεται κάθε ἠθικὴ ἀξία καὶ νὰ ἐξουδετερώωνται κατὰ προκλητικὸν τρόπον οἱ φορεῖς αὐτῆς. Ἐνα ἀπὸ τὰ ἐγχειρίδια βιβλία πού ἐγράφη ἀπὸ δύο Δανοὺς «ἐκπαιδευτικούς» κατωτέρως κλάσεως καὶ ἓνα «ψυχίατρο» τὸ 1969 διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν καὶ ἐκυκλοφορήθη καὶ εἰς τὴν χώραν μας, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1975, μετεφρασμένον, εἶναι «Τὸ Κόκκινον βιβλιαράκι τῶν Μαθητῶν». Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἔχει «πλούσια» ἱστορία. Μετεφράσθη εἰς τὴν Γερμανικὴν, Γαλλικὴν, Ἀγγλικὴν κ.λ.π. Εἰς τὰς χώρας αὐτὰς ἡ κυκλοφορία του ἐδημιούργησε ζωηρὰς ἀντιδράσεις προερχομένας ἀπὸ τοὺς γονεῖς, τοὺς καθηγητὰς καὶ τὴν Πολιτείαν, ἡ ὁποία ἐπενέβη καὶ τὸ ἀπηγόρευσεν. Ἡ εὐαισθησία τῆς Δικαιοσύνης καὶ τὸ αἶσθημα τῆς εὐθύνης δὲν ἐπέτρεψαν τὴν κυκλοφορίαν του. Ἀξίζει νὰ ἴδωμεν ἐν ὀλίγοις ποίας ἀντιδράσεις ἐδημιούργησεν ἡ κυκλοφορία τοῦ ἐν λόγῳ βιβλιαρίου ἐκτὸς καὶ ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος.

Ἀντιδράσεις καὶ καταδίκη ἐκ τῆς Ἑλλάδος.

Διεξοδικώτερον: Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἐκυκλοφορήθη εἰς τὴν Δανίαν τὸ 1969. Εἰς τὴν χώραν ταύτην δὲν συνήντησε δυσκολίας ὡς πρὸς τὴν κυκλοφορίαν. Ἡ Δανικὴ ἔκδοσις μετεφράσθη εἰς τὰ Γερμανικά, τὰ Γαλλικά καὶ εἰς τὰ Ἀγγλικά. «Ἡ γερμανικὴ ἔκδοσις (σελίδες 136) ἐπωλήθη ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου εἰς 55.000 ἀντίτυπα, ἡ δὲ Γαλλικὴ (σελίδες 160) ἀπηγορεύθη τὸ 1971 ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως»¹.

Ὁ ἐκδότης καὶ ὁ μεταφραστὴς τοῦ ἐν λόγῳ βιβλίου ἐτιμωρήθησαν μὲ φυλάκισιν 2 μηνῶν καὶ πρόστιμον 18.000 φράγκων, (περίπου 100.000 δρχ.) καὶ κατεστράφησαν ὅσα ἐκ τῶν ἀντιτύπων εὑρέθησαν². Ἐγίναν ὅμως κινήτοποιήσεις ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν ἰντελιγκέντσια, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Σάρτρ καὶ τὸ βιβλίον ἐκυκλοφορήθη ἐκ νέου³.

(Συνεχίζεται)

ΗΛΙΑΣ Δ. ΜΠΑΚΟΣ

1. Ἀκρόπολις, Κυριακὴ 27 Ὀκτωβρίου 1974.
2. ἑ. ἀ.
3. Ταχυδρόμος, 20 Φεβρουαρίου 1975, σελ. 16.

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ἀποφάσει τῆς Ἐποπτικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς (Πρακτικὸν τῆς 23/1/69), ἅπαντες οἱ Ἱ. Ναοὶ τῆς Χώρας εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλετο ἡ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» δὲν θὰ λαμβάνωσιν εἰς τὸ ἐξῆς φύλλον καθ' ὑποχρέωσιν. Οἱ Πρόεδροι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων ἐκάστου Ἱ. Ναοῦ, ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦν νὰ συνεχισθῇ ἡ ἀποστολὴ διὰ νὰ ἔχωσιν τὴν σειρὰν τῶν τόμων τοῦ Περιοδικοῦ εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῶν Ἱ. Ναῶν, παρακαλοῦνται νὰ δηλώσωσι τοῦτο ἐγγράφως, συναποστέλλοντες καὶ τὴν ἐτησίαν συνδρομήν, ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140), Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

307. Ποῖος εἶναι ὁ στίχος τοῦ προκειμένου τοῦ ὄρθρου «Πᾶσα πνοή αἰνεσάτω τὸν Κύριον», πού ψάλλεται πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου; Ποῦ ἀναγράφεται; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Ἡ. Π.Ν.).

Τὸ προκείμενον τοῦ ὄρθρου «Πᾶσα πνοή...» σὲ ὅλες τὶς ἐντυπες ἐκδόσεις τῶν λειτουργικῶν μας βιβλίων, σὲ ὅσες τοῦλάχιστον μπόρεσα νὰ ἰδῶ, φέρεται ἄνευ στίχου. Μία ἀναζήτησις στὰ χειρόγραφα δὲν διεφώτισε τὸ ζήτημα. Παντοῦ, σχεδὸν στερεοτύπως σ' ὅλες τὶς περιπτώσεις, ἐπαναλαμβάνεται: «Τὸ 'Πᾶσα πνοή' καὶ τὸ Εὐαγγέλιον», ἢ ἀναλυτικώτερα ἐνίοτε προσδιορίζεται καὶ ὁ ἦχος (β') ἢ τίθεται ὀλόκληρο τὸ προκείμενον «Πᾶσα πνοή αἰνεσάτω τὸν Κύριον» ἢ προστίθεται ὅτι ψάλλεται «ἐκ γ'».

Ξεκινοῦμε ἀπὸ τὶς ἀκόλουθες προϋποθέσεις: α') "Ὅτι τὸ προκείμενον πρέπει νὰ ἔχη τὸ ὀλιγώτερο ἓνα στίχο. Στὴν νεωτέρα παράδοσι, ὅπως ἀποτυπώνεται στὰ ἐν χρήσει ἐντυπα λειτουργικὰ βιβλία, τὰ προκείμενα συνοδεύονται ἀπὸ ἓνα, ἐνίοτε ἕμως καὶ δύο ἢ καὶ τρεῖς, κατ' ἀνώτατο ὄριο, στίχους. β') "Ὅτι οἱ στίχοι λαμβάνονται ἀπὸ τὸν ἴδιο ψαλμό, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἔχει ἐπιλεγῆ τὸ προκείμενο. γ') "Ἄν ὁ στίχος εἶναι ἓνας, τότε κατὰ κανόνα εἶναι ὁ πρῶτος στίχος τοῦ ψαλμοῦ, ἐκτὸς ἂν ὡς προκείμενον ἔχη ἐπιλεγῆ ὁ πρῶτος στίχος του, ὁπότε στίχος τοῦ προκειμένου εἶναι ὁ ἀμέσως ἐπόμενος, δηλαδὴ ὁ δεύτερος. "Ὅλα αὐτὰ ἐξάγονται ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἀφετηρία τοῦ προκειμένου, πού εἶναι στίχος κατ' ἐκλογὴν κείμενος πρὸ ψαλμοῦ. Ὁ ψαλμὸς ἐστιχολογεῖτο ὀλόκληρος καὶ μετὰ ἀπὸ κάθε στίχο ἐπανελαμβάνετο τὸ προκείμενο. Βαθμηδὸν οἱ στίχοι περιωρίζοντο, μέχρις ὅτου φθάσαμε στὴν σημερινὴ πρᾶξι, κατὰ τὴν ὁποία, ὡς γνωστόν, ψάλλεται τὸ προκείμενον τρίς, τὴν πρώτη καὶ τὴν δευτέρα φορὰ ἄνευ στίχου καὶ τὴν τρίτη μὲ τὸν

πρώτο στίχο τοῦ ψαλμοῦ. Κατ' ἐπέκτασιν ὁλόκληρος ὁ ψαλμός, τὸ κυρίως προκειμένο δηλαδὴ μὲ τοὺς στίχους του, ὠνομάζετο προκειμένο, ὡς κείμενο πρὸ ἀναγνώσματος («Τὰ προκειμένα τῶν προφητικῶν τε καὶ ἀποστολικῶν γραφῶν καὶ τοῦ Εὐαγγελίου προτάττονται... καὶ τῇ ἀναγνώσει παρασκευάζουσι») Μάρκου, τοῦ Εὐγενικοῦ, Ἐξήγησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας) ἢ ὡς προφητικὸ προοίμιον τῶν ἑορτῶν («αὐτοῦτο δὲ ἐστὶν ἡ περὶ τῆς ἑορτῆς προφητεία, τὰ περὶ τῆς ἡμέρας ἐκδιδάσκον ψαλμικόν... Προκειμένον δὲ λέγεται, ὡς τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν ἐπερχομένων ἡμερῶν προοίμιον», Συμεῶν Θεσσαλονίκης, Διάλογος..., κεφ. 337).

Ψαλμός ἀπὸ τὸν ὁποῖο λαμβάνεται τὸ προκειμένο τοῦ ὄρθρου εἶναι ὁ τελευταῖος ψαλμός τοῦ Ψαλτηρίου, ὁ 150ός, στίχος 6. Κατὰ τὰ ἀνωτέρω, τὸ προκειμένο αὐτὸ ἔπρεπε ἀρχικῶς νὰ ψάλλεται κατὰ τὴν στιχολογίαν τοῦ 150οῦ ψαλμοῦ καὶ ἂν διετηρεῖτο ἓνας μόνον στίχος, αὐτὸς θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁ πρῶτος στίχος τοῦ ψαλμοῦ αὐτοῦ («Αἰνεῖτε τὸν Θεὸν ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν στερεώματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ»). Πράγματι μὲ αὐτὸν τὸν στίχο διεσώθη στὰ σλαβικά λειτουργικά βιβλία καὶ στὸ Ὠρολόγιο τῆς Μονῆς τῆς Κρυπτοφέρρης (ἐκδ. 1950, σελ. 47). Γιατί δὲν περιλαμβάνεται καὶ στὰ ἰδικὰ μας λειτουργικά βιβλία; Εἶναι πολὺ πιθανόν, ὅτι δὲν ἐσημειώθη ὁ στίχος, γιατί ἦταν πάρα πολὺ γνωστὸς λόγῳ τῆς συχνῆς χρήσεως καὶ τοῦ 150οῦ ψαλμοῦ καὶ τοῦ προκειμένου «Πᾶσα πνοή...». Πολλὲς φορές οἱ ἐνδείξεις τῶν λειτουργικῶν μας βιβλίων, ἰδίως προκειμένου περὶ τῶν στίχων τῶν ψαλμῶν εἶναι καθαρὰ ὑπομνηστικές· οἱ στίχοι προϋποτίθενται γνωστοὶ ἀπὸ μνήμης. Ἡ τάσις πού ἐπικρατεῖ σήμερα, νὰ ψάλλεται τρίς τὸ προκειμένο τοῦ ἑσπερινοῦ χωρὶς στίχο, εἶναι πολὺ νεωτέρα καὶ δὲν συναντᾶται στὰ λειτουργικά μας βιβλία. Ἴσως ὅμως ἡ τριπλῆ ἐπανάληψις τοῦ προκειμένου χωρὶς στίχο νὰ ἄρχισε ἀπὸ τὸ «Πᾶσα πνοή...», πού εἶναι τὸ πιὸ σύνθημα ἀπὸ τὰ προκειμένα.

Κατὰ ταῦτα τὸ προκειμένο τοῦ ὄρθρου πρέπει νὰ ἔχη, κατὰ τὴν πλήρη καὶ ὀρθή του μορφή, ὡς ἐξῆς:

«Προκειμένον, ἤχος β', ψαλμὸς ρν'

Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον (δίς).

Στίχ. Αἰνεῖτε τὸν Θεὸν ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν στερεώματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον».

Ἀλληλογραφία.

Αἰδεσιμ. Φ. Γεωργίου. Γράψαμε σχετικῶς στὴν ἀπάντησι στὴν ὑπ' ἀριθμ. 200 ἐρώτησι. Πρόκειται γιὰ μιὰ λαϊκὴ ἀντιληψι, ποὺ δὲν στηρίζεται πουθενά. "Ὅλοι οἱ βαπτιζόμενοι εἰς Χριστὸν εἶναι διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος πνευματικοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί. Αὐτὴ ἡ πνευματικὴ σχέσις ὄχι μόνον δὲν ἀποτελεῖ κώλυμα, ἀλλ' ἀντιθέτως προϋπόθεσι γιὰ τὸν χριστιανικὸ γάμο. Τὸ διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἁγιαζόμενον νερὸ τῆς κολυμβήθρας εἶναι παντοῦ καὶ πάντοτε τὸ ἴδιο. Τὸ βάπτισμα εἶναι «ἐν». Στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία ἐβαπτίζοντο στὸ ἴδιο νερὸ πρῶτα τὰ παιδιά, ὕστερα οἱ ἄνδρες καὶ κατόπιν αἱ γυναῖκες.

Αἰδεσιμ. Σπ. Κάκκον. Ἡ διαφορὰ εἶναι παλαιά. "Ἄλλα μοναχικὰ Τυπικὰ (Διδασκαλία χρονικὴ τῆς Μονῆς τῶν Στουδίου, Τυπικὸν τοῦ ἁγίου Σάββα), ἀποβλέποντα στὸ ὕψος τῆς δεσποτικῆς ἐορτῆς (τῶν Βαῖων), ἐπέτρεπαν τὴν κατάλυσι ἰχθύος καὶ σ' αὐτὰ τὰ μοναστήρια. "Ἄλλα αὐστηρότερα Τυπικὰ (Τυπικὸν τῆς Μονῆς τῶν Στουδίων, Τυπικὰ Ἁγίου Ὁρους) τὴν ἀπηγόρευαν. Σήμερα γενικῶς, τοῦλάχιστον ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ποὺ εἶναι λιγώτερο ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὴν πράξι τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἀκολουθεῖται ἡ ἐλαστικωτέρα τακτικὴ. Δὲν νομίζω ὅτι εἶναι σκόπιμον νὰ ἀνακινῆται τέτοιο θέμα. Οἱ αὐστηρότεροι ἄς κάνουν κατὰ τὴν συνείδησί των, μὴ «κρίνοντες» τοὺς ἄλλους. Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ γράψαμε ἀναλυτικῶς στὴν ἀπάντησι στὴν ὑπ' ἀριθμ. 56 ἐρώτησι.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἁγίας Γραφῆς

ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟ ΦΘΑΡΜΕΝΑ ΟΡΓΑΝΑ

«Ἡ καρδιά μας συχνὰ λαθεύδει, ληθαργεῖ, κατὰ τὴ διάρ-
κεια τῆς προσευχῆς. Ὁ ἔξω ἄνθρωπος προσεύχεται, ἀλλὰ ὄχι
καὶ ὁ ἔσω» (Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Κρονστάνδης, Ἡ ἐν Χριστῷ
ζωή μου, μετάφρ. Ἀθῆναι 1974, σ. 106).

Σὲ τί ὀφείλεται ἄραγε αὐτὸ τὸ ἀνεπιθύμητο γεγονός; Στὸ
ὕλκὸ μας βάρος, ἀναμφίβολα. Στὰ χωμάτινα πάθη. Στὶς ροπές
ποὺ τραβοῦν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὴ γῆ. Εἶναι δύσκολο νὰ κρατη-
θῆς στὰ φτερά τῆς ἀληθινῆς προσευχῆς. Ὁ «παλαιὸς ἄνθρωπος»
δὲν σ' ἀφήνει.

Σὰν ὁ Σίσσυφος τὴν πέτρα του, ἔτσι καὶ ἐμεῖς ὑψώνουμε τὴν
καρδιά κάποτε στὸν ἀνήφορο τῆς προσευχῆς, ἀλλὰ ἔρχεται στι-
γμὴ ποὺ ἡ καρδιά μας ξανακυλᾷ κάτω.

Τί πρέπει νὰ κάνουμε, γιὰ ν' ἀποφύγουμε αὐτὰ τὰ ὀλισθή-
ματα; Ν' ἀπελπισθοῦμε; Ὅχι. Κανεῖς ἄλλος ἀπὸ τὸν Κύριο δὲν
ξέρει καλύτερα τὴν ἀδυναμία μας, δὲν ἔχει τόση κατανόηση σ'
αὐτὲς τὶς πτώσεις μας.

Δὲν μᾶς ἀποπέμπει, ὅπως θὰ εἶχε δίκιο νὰ τὸ κάνη. Μᾶς
ἀνέχεται. Μακροθυμεῖ. Τὸ μόνο ποὺ θέλει, εἶναι νὰ ἐπιστρέφουμε
ἀπὸ τὴ ρέμβη σ' Αὐτόν. Νὰ ἀνανεώνουμε τὴν προσπάθεια γιὰ
μὰ πιὸ συγκεντρωμένη προσευχή. Καὶ αὐτὴ τὴν προσπάθεια,
συχνά, τὴν εὐλογεῖ καταφάνερα. Τὴν καθιστᾷ ἀποτελεσματική.

Ναί, εἶναι ἀλήθεια: «μακρὰν ἀπέχει ἀπὸ ἀσεβῶν, εὐχαῖς
δὲ δικαίων ἐπακούει» (Παροιμ. ιε' 29). Δὲν εἶσαι ἀσεβῆς, μὴ φο-
βᾶσαι. Πιστεῦεις. Πασχίζεις νὰ ἀνταποκρίνεσαι στὶς ἐντολὲς τοῦ
Εὐαγγελίου. Δὲν εἶσαι καὶ δίκαιος. Ἀλλὰ θέλεις νὰ γίνης. Αὐτὸ
ἄρκεῖ στὸν Κύριο. Καί, ἔτσι, «εὐχαῖς σου ἐπακούει». Εἶναι εὐή-
κοος στὴν προσευχή σου, ὅσο καὶ ἂν δὲν τῆς βρῖσκη περισυλ-
λογὴ καὶ θέρμη πάντα.

Δὲν εἶσαι κάτω ἀπὸ τὴν οὐαί του τῆ φοβερῆ, γιατί δὲν λὲς «τὸ πονηρὸν καλὸν καὶ τὸ καλὸν πονηρὸν», οὔτε λογιάζεις «τὸ σκότος φῶς καὶ τὸ φῶς σκότος... τὸ πικρὸν γλυκὺ καὶ τὸ γλυκὺ πικρὸν» (Ἦσ. ε' 20). Διακρίνεις ἀνάμεσα στὴν ἀρετὴ καὶ τὴν κακία. Ἔχει διαλέξει τὴν πρώτη, μισεῖς τὴν ἄλλη. Δὲν ἔχει σημασία σὲ τί βαθμὸ ἀποδείχνεις, μὲ ἔργα, αὐτὴ σου τὴν προτίμηση. Τὸ ὅτι ἡ πυξίδα σου εἶναι στραμμένη πρὸς Αὐτὸν καὶ τὸ θέλημά Του τὸ ἅγιο, εἶναι σημάδι πὸς ἀρέσκειται νὰ σὲ ἀκούη, παρὰ τὰ ἐλαττώματά σου. Καὶ ὁ πόθος νὰ προσεύχεσαι, εἶναι σὰν νὰ προσεύχεσαι καὶ μάλιστα σὰν νὰ προσεύχεσαι ὁμορφα.

Λοιπὸν, ἡ ἀπόγνωση δὲν ἔχει καμμιά βάση. Δὲν ἀπευθυνόμαστε στὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ στὸ ἔλεός του. Ἐκείνη, τίποτε ἄλλο δὲν θᾶπρεπε νὰ περιμένουμε παρὰ τὸν ἀποκλεισμὸ ἀπὸ τὴν Ἐδέμ. Ὅμως τὸ ἔλεός του δὲν ἀποκλείει κανέναν ἀπ' ὅσους τὸ ἐπικαλοῦνται.

Στὸ πρότυπο προσευχῆς ποὺ μᾶς χάρισε ὁ Ἰησοῦς, οἱ δυὸ πρώτες λέξεις, πλῆρη τῆς ἱκανῆ νὰ διασχίξη τὸ πέλαγος τῆς θείας δικαιοσύνης, εἶναι: «Πάτερ ἡμῶν». Πατέρα μας φωνάζουμε τὸν Θεό. Πατέρα ποὺ στοργικὰ μᾶς ἀτενίζει καὶ μακρόθυμα μᾶς ἀκούει.

Αὐτὸς ὁ Πατέρας δὲν πολυνοιάζεται γιὰ τὸ ἂν ἡ προσευχή μας δὲν ἔχη ὄλον ἐκεῖνο τὸν πνευματικὸ καημὸ, ποὺ θὰ ταίριαζε στὴ δική του μεγαλωσύνη καὶ στὴ δική μας ἀνάγκη. Εἶναι εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴ λειψὴ λαλιά μας. Φτάνει νὰ μὴν ἀποκάμνουμε, νὰ «προσκαρτεροῦμε» (πρβλ. Πράξ. α' 14) στὴν προσευχή.

Πῆγαν μερικοὶ γέροντες στὸν ἀββᾶ Ποιμένα καὶ τοῦ εἶπαν: «Ἐγκρίνεις, ἂν δοῦμε μοναχοὺς νὰ νυστάζουν στὴ σύναξη, νὰ τοὺς ξυπνᾶμε σκουντῶντας τους, ὥστε νὰ γρηγοροῦν στὴν ἀγρυπνία;». Καὶ ἐκεῖνος τοὺς ἀποκρίθηκε: «Ἐγὼ θὰ ἔκανα τὸ ἀντίθετο. Ἄν ἔβλεπα ἀδελφὸ νὰ νυστάζη, θὰ ἔβαζα τὸ κεφάλι του πάνω στὰ γόνατά μου, γιὰ νὰ τὸν ἀναπαύσω».

Ὁ Ποιμὴν θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς πιὸ σκληροὺς ἀσκητὲς τῆς ἀρχαιότητος. Τί τρυφερότητα ὅμως δείχνει σ' αὐτὴ τὴν περίστασιν! Ἐπόμενο ἦταν. Γιατὶ εἶχε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ μέσα του. Τοῦ Θεοῦ ποὺ λυπᾶται τὰ ἀδύναμα τέκνα του καὶ δὲν καταγράφει στὸ παθητικὸ τους ὄσες ἢ πεσμένη μετὰ τὸ προποτικὸ ἀμάρτημα ἀνθρώπινη φύση ἔχει μειονεξίες. Ἀλλὰ ξέρει νὰ συμπληρώνη, μὲ τὴν ἀγάπη του, τὰ κενὰ τῆς μελωδίας, ποὺ βγαίνει ἀπὸ μουσικὰ ὄργανα φθαρμένα. Τὰ κενὰ τῆς προσευχῆς, ποὺ ὀφείλονται στὴν ἀσθένεια τῆς σαρκός.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

== Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α ==

Κ. Γ. Μπόνη, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας. — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ὁ τρόπος τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ Κηρύγματος. — **Μητροπ. Δράμας Διονυσίου**, Τὰ σωτηριώδη ἀποτελέσματα τῆς ἐξομολογήσεως. — **Μητροπ. Δημητριάδος Χριστοδούλου**, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. — **Ι. Κ.**, Ἱατρικὴ τέχνη καὶ Ποιμαντικὴ Διακονία. — **Ἀρχιμ. Ἀμβροσίου Γ. Λενῆ**, Ἡ ἀθετα χθὲς καὶ σήμερα. — **Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Μπεζενίτη**, Ἡ Ποιμαντικὴ ἀντιμετώπισις τῶν χιλιαστῶν — **Πρεσβ. Ἐμμανουὴλ Καλαϊντζάκη**, Τὸ γράμμα μιᾶς ἀπελιπισμένης κοπέλλας. — **Ι. Σύνδεσμος Κληρικῶν Ἑλλάδος**. — **Μιλτιάδου Ἡλιάδου**, Ὁμιλία γενομένη ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου Ἐπισκόπου Αἰγίνης τοῦ Θαυματουργοῦ. — **Χρήστου Ι. Ἀνδρεάδη**, Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ στὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ. — **Ἡλία Δ. Μπάκου**, Ἀντιδράσεις καὶ κρίσεις κατὰ βιβλιαρίου. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Μουσικὴ ἀπὸ φθαρμένα ὄργανα.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶν 1, Ἀθήνα 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.